

Leo Trotskij: Vart går Storbritannien? Del 2.

Redaktionell not.

Trotskijs bok *Kuda idet Anglija? 2 ijpusk (Vart går Storbritannien? Del II)* utgavs för första gången på ryska av det statliga förlaget, Moskva-Leningrad, i mitten av 1926, efter den brittiska generals-trejken i maj.

En engelsk översättning av första kapitlet ”Den brittiska arbetarrörelsens problem (Istället för ett förord)”, trycktes i *Communist International*, nr 22 1926.

Övriga delar kom första gången ut på engelska i sin helhet 1972 (New Park Publication, *Problems of the British Revolution*) och 1973 (i Monad Press, *On Britain*).

Översättning från engelska, Göran Källqvist.

Kapitel 1. Den brittiska arbetarrörelsens problem (Istället för ett förord)

19 maj 1926

Denna artikel är en samling texter som skrivits vid olika tidpunkter sedan slutet av förra året [1925]. Dessa stycken var till en början tänkta att användas som material i ett mer fullständigt arbete. Precis som alla epokgörande händelser förändrade generalstrejken omedelbart perspektiven, och gav större plats åt en del frågor medan den flyttade andra till bakgrunden. För att förstå och utvärdera generalstrejken¹ och dess resultat verkar det lämpligare att trycka alla dessa fragment som de blev skrivna, hack i häl på fakta och händelser, med andra ord i tidsordning.

22 december 1925

Vi har redan nämnt att vi har tillgång till två brev från en brittisk ”vänster”socialist, som skrivits med bara några veckors mellanrum. Det första brevet skrevs före Labourpartiets konferens i Liverpool (september 1925), och det andra efter den.

”Den mest kontroversiella frågan i dagens politiska värld”, skrev vår författare i sitt första brev, ”är utan tvivel frågan om vad som ska hända på Labourpartiets årliga konferens i Liverpool... Liverpoolkonferensen kommer med all sannolikhet inte bara att upphäva förra årets beslut att utesluta kommunister, utan kan till och med lägga grunden för en definitiv splittring av Labourpartiet själv.”² Som vi vet utvecklade sig saker och ting precis tvärtom. Högern vann en fullständig seger, medan vänstern uppvisade en sorglig bild av hjälplöshet och förvirring. Uteslutningen av kommunisterna bekräftades och förstärktes.

I det andra brevet, som skrevs efter konferensen, gör vår korrespondent följande medgivande: ”Vad gäller konferensen i Liverpool, vid vilken jag inte var närvarande, kan jag nu bara göra en enda iakttagelse. Högern behöll övertaget, medan vänstern återigen uppvisade en otillräcklig enhet. Kommunisterna uppnådde också en seger. *Högern spelade rakt i händerna på kommunisterna...*” Det är inte troligt att vår författare själv förstår vad detta betyder, även om logiken hos fakta är enkel: om man vill besegra macdonalditerna, det organiserade förräderiet, det systematiska sveket, då ska man inte handla enligt ”vänsterns” anda, utan i bolsjevikisk anda. I bara denna mening spelade högern i händerna på kommunisterna.

Enligt samma kritiker ”tyngs” arbetarklassen ”ner av båda ytterligheterna”. Utmärkt sagt! Det som ”vänstern” kallar högerflygeln är Labourpartiets officiella ledning. Vare sig det brittiska proletariatet vill det eller ej, så går dess politiska vilja via Thomas-MacDonalds informationscentral. Den motsatta flygeln, det vill säga kommunisterna, är en liten förföljd minoritet inom arbetarrörelsen. På vilket sätt kan arbetarklassen ”tyngas ner” av dem? Antingen vill arbetarklassen lyssna på dem eller inte. De har inga medel för att tvinga någon att lyssna på dem. Thomas och MacDonald har hela den kapitalistiska statsapparaten bakom sig. MacDonald utesluter kommunisterna, Baldwin kastar dem i fängelse.³ Det ena är en naturlig följd av det andra.

Arbetarklassen kan inte skaka av sig MacDonald förrän den verkligen vill skaka av sig Baldwin.

1 Mellan 1 maj och november 1926 utkämpade de brittiska gruvarbetarnas fackförening en bitter strejk. I solidaritet med strejken uppmanade den brittiska fackföreningskongressen (TUC) en generalstrejk som inleddes 3 maj. Men efter en överenskommelse mellan regeringen och TUC:s tjänstemän avblåste reformisterna i TUC:s ledning (General Council) generalstrejken.

2 Ur *Communist International*, nr 22 1926.

3 Inom en vecka efter Liverpoolkonferensens beslut att utesluta kommunisterna inledde det konservativa partiets årliga konferens en kampanj mot dem. En vecka senare gjordes det en räd mot kommunistpartiets högkvarter och ett dussintal av de främsta ledarna arresterades. De förklarades skyldiga till uppviglande ärekränkingar och fick straff på mellan 6 och 12 månader.

Arbetarklassen tyngs allt mer ner av sitt beroende av de konservativa fabianska borgerliga politiker-
na. Den vet ännu inte hur den ska bli av med dem, vilken väg den ska välja.

Vänsterflygeln återspeglar den brittiska arbetarklassens missnöje. Ännu så länge är den obestämd, och uttrycker sin djupgående och orubbliga strävan att bryta med Baldwin-MacDonald i vänsterfraser utan något som helst förpliktigande. Den omvandlar de uppvaknande massornas politiska hjälplöshet till ett ideologiskt virrvarr. Den utgör en yttring av rörelsen framåt, men fungerar också som en broms på den.

Vi har redan hört profetian att konferensen i Liverpool skulle lägga grunden för en definitiv splittring av Labourpartiets led, och vi har sett hur grymt verkligheten gjorde narr av denna profetia. Det krävdes ett imperialistisk krig för att tillfälligt tvinga centrister att bryta med socialimperialisterna. Knappt hade trycket från händelserna försvagats innan centrister återvände samma väg tillbaka. Centrismen är oförmögen till en självständig politik. Centrismen kan inte bli arbetarklassens ledande parti. Centrismens innersta natur är att den inte beslutar sig för att besluta något – och när den gör det, så är det först när händelserna definitivt tvingar den till det. Men i Storbritannien har inte saker och ting nått dithän ännu: det är därför det inte blev någon som helst splittring i Liverpool.

Men vad skulle ha hänt om det hade ägt rum en splittring? Inte heller här lämnar vår författare oss utan en förklaring: ”Som resultatet av en sådan splittring skulle det så småningom ha bildats två partier ur det tidigare Labourpartiet, ett vänsterliberalt parti och det andra ett verkligt socialistiskt parti... Även om man medger att en sådan utveckling kommer att leda till ekonomiska omvälvningar och revolution, så skulle ett socialistiskt parti som uppstod ur denna splittring kunna ta ledningen över revolutionen, och det tar Trotskijs inte ens med i beräkningen.”

I detta argument leder förvirringen till att han tappar bort korn av sanning. Det säger sig självt att för centrister som vår kritiker skulle en splittring bort från den fabianska borgarklassen inte vara utan effekt på arbetarrörelsen. Men för att få till stånd en sådan splittring krävs det skarpsinne och vilja, vilket är just sådana egenskaper som det inte finns minsta spår av inom den brittiska ”oppositionen”. Även om centrister verkligen splittrar, så kommer det att vara i sista minuten när det inte finns någon annan utväg.

Men ett parti som kläcks i ”sista minuten” kan inte leda en revolution. Det innebär inte att centrister som har splittrat inte tillfälligt kan ”leda” massorna, som de tyska Oberoende socialisterna och till och med socialdemokraterna i slutet av 1918, som mensjevikerna och socialistrevolutionärerna efter februari 1917.⁴ Det är inte uteslutet med ett sådant utvecklingsstadium under den brittiska revolutionen. Det kommer till och med att vara oundvikligt om den samhälleliga oron och motsättningarna går snabbare än uppbygget av det kommunistiska partiet.

Under trycket från en generalstrejk och ett segerrikt uppror skulle vissa delar av ”vänsterledarna” till och med kunna komma till makten – med något av samma känsla och stämning som en kalv på väg till slakten. Men denna situation skulle bli kortvarig. Trots hela sin politik skulle de ”oberoende” kunna komma till makten, men de skulle inte kunna behålla den. Makten måste antingen gå från

4 Det **Oberoende socialdemokratiska partiet** i Tyskland var en vänsterutbrytning från den tyska socialdemokratin 1917. 1920 röstade en betydande del av de Oberoende för att gå samman med Spartakistförbundet och bilda det tyska kommunistiska partiet, medan resten åter anslöt sig till det tyska socialdemokratiska partiet 1922.

Det **Socialistrevolutionära partiet** (SR-arna) bildades 1900, och blev inom kort ett politiskt uttryck för de ryska populistiska strömningarna. Innan revolutionen 1917 hade de störst inflytande bland bönderna. I oktober 1917 splittrades partiet, och vänsterflygeln bildade en koalitionsregering med bolsjevikerna. Koalitionen sprack när vänster-SR-arna vände sig mot den sovjetiska regeringen på grund av att den skrev under freden med Tyskland vid Brest-Litovsk.

centristerna till kommunisterna eller lämnas tillbaka till borgarklassen.

Så fort det tyska Oberoende partiet mot sin vilja hade förts till makten av revolutionen, så delade de den genast med Ebert och Scheidemann. Ebert inledde omedelbart förhandlingar med general Groener⁵ om att slå ner arbetarna. De Oberoende kritiserade spartakisterna, socialdemokraterna fångade dem, medan officerarna sköt Liebknecht och Luxemburg.⁶ Därefter utvecklades händelserna på ett logiskt sätt. Koalitionen mellan socialdemokraterna och de Oberoende ersattes av en koalition mellan kapitalisterna och socialdemokraterna. Sedan behövdes inte socialdemokraterna längre. Ebert dog i precis lagom tid. Revolutionen, som hade inletts mot Hindenburg,⁷ slutade med att Hindenburg valdes till president för republiken. Vid den tiden hade de Oberoende redan återvänt till Eberts fanor.

Trots att mensjevikerna och de socialistrevolutionära patrioterna i Ryssland i namn av försvaret [av fosterlandet] med alla medel gick mot revolutionen, så fördes de ändå till makten av den. Trots 15 års enastående skolning, organisering och stridbart arbete var bolsjevikerna till en början en obetydlig minoritet. Samtidigt som de hela tiden var redo att gå mot alla kontrarevolutionära försök, så förde partiet en skoningslös ideologisk kamp från vänster mot de partier som som mot sin egen vilja befann sig ”i ledningen för revolutionen”. Det var bara tack vare detta som Oktoberrevolutionen blev möjlig.

Det är inte uteslutet att det i sista stunden sker en splittring mellan de brittiska ”Oberoende” och MacDonald och Thomas. Och med en stormig händelseutveckling är det inte heller omöjligt att centristerna kommer till makten. Det finns inget tvivel om att de i så fall kommer att bönfälla MacDonald och Webb om att dela bördan med dem. Inte heller behöver det finnas något tvivel om att MacDonald – själv eller via Thomas – samtidigt kommer att förhandla med Joynson-Hicks.⁸ En mäktig apparat kommer att dras igång för att krossa arbetarnas halva seger. Det är mycket möjligt att det kommer att ske nya splittringar inom vänstern. Men utvecklingen kommer bara att ta en ”rysk” och inte en ”tysk” väg om det finns ett kommunistiskt massparti som är beväpnat med en klar förståelse av hela händelseutvecklingen.

25 december 1925

En utländsk kommunist som känner till England väl, och nyligen har rest därifrån, skrev till mig för några dagar sedan:

Under min vistelse i England hade jag många samtal med vissa framstående vänsterledare på ämnet den brittiska revolutionen. Det intryck jag fick var ungefär så här: de är övertygade om att de inom en nära framtid kommer säkra sig en parlamentarisk majoritet, och kommer att påbörja

5 **Wilhelm Groener** (1867-1939) var Hindenburgs överbefälhavare i slutet av Första världskriget. Han var tysk armébefälhavare under tyska revolutionen i november 1918.

6 **Spartakisterna** (Spartakistförbundet) organiserades av Rosa Luxemburg, Karl Liebknecht och den flygel inom den tyska socialdemokratin som var mot kriget. Namnet härstammar från Spartakus, som ledde ett slavuppror i romarriket.

Karl Liebknecht (1871-1919) var en ledande vänstersocialdemokrat som ledde motståndet mot Första världskriget i det tyska partiet. Han grundade Spartakistförbundet tillsammans med **Rosa Luxemburg** (1871-1919), en framstående ledare för den marxistiska rörelsen och ledande motståndare mot revisionismen och opportunisten före Första världskriget. Båda fängslades för antikrigsverksamhet i början av kriget, men befriades under upproret i november 1918, och var med om att bilda det tyska kommunistpartiet. De mördades i januari 1919 av officerare från den socialdemokratiska regeringen.

7 **Paul von Hindenburg** (1847-1934) hade varit befälhavare för de tyska trupperna under Första världskriget. Han valdes till president för Weimarrepubliken 1925 och efterträdde Ebert, och omvaldes 1932 med socialdemokraternas stöd. Han utsåg i januari 1933 Hitler till kansler.

8 **William Joynson-Hicks** (1865-1932) var, i egenskap av Baldwins inrikesminister (1924-1929), ansvarig för den fällande domen mot tolv kommunister 1925 och för strejkbryteriet under generalstrejken 1926.

ett försiktigt men beslutsamt förverkligande av arbetarklassens maximikrav, som nationalisering av gruvorna och vissa andra industribranscher och bankerna, etc. ”Om industrimagnaterna och bankirerna skulle våga sig att göra motstånd, tja, då kommer de genast att arresteras och deras företag kommer att nationaliseras.” På min fråga: ”Vad skulle den fascistiska borgarklassen, som har armén och flottan i sina händer, göra i så fall?”, fick jag svaret: ”I händelse av att fascisterna gör väpnat motstånd så kommer de att olagligförklaras, och det brittiska folket kommer med en överväldigande majoritet att följa Labourpartiet i försvaret av den lagliga regeringen.” När jag påpekade: ”Eftersom det är oundvikligt att de kommer att ta till vapen, borde inte arbetarklassen redan nu förbereda sig för det, så att inte borgarklassens väpnade styrkor överrumplar dem?”, så svarade de: ”Sådana förberedelser vore en överilad signal till inbördeskrig och skulle hindra Labourpartiet från att få majoritet i parlamentet.”

På frågan: ”På vilken sida av barriaderna kommer MacDonald, Snowden, Thomas och deras vänner att befinna sig?”, svarade de: ”Troligast på borgarklassens sida.”

”Varför arbetar ni då ihop med dem mot kommunisterna för att stärka en partiledning som i det kritiska ögonblicket kommer att förråda arbetarklassen?” Svaret på det var: ”Vi tror hursomhelst att vi kommer att lyckas att få en majoritet i parlamentet, och att MacDonalds och hans liberala vänners splittring absolut inte hotar framgången för en fredlig revolution.”

Detta lilla stycke av personliga intryck och tankar är verkligen ovärderligt. Dessa personer var redan på förhand fast beslutna att inte komma till makten på något annat sätt än över den åsnebrygga som fienden hade pekat ut, en fiende som är beväpnad till tänderna och som bevakar bryggan. Om de, vänstern, tar makten (över den angivna bryggan), och om borgarklassen reser sig mot dess lagliga makt, då kommer det goda brittiska folket inte att tolerera det. Och om MacDonald och Thomas, som de kloka vänsterpersonerna bär med sig på ryggen, av en händelse skulle visa sig vara samman-
svurna med den beväpnade borgarklassen mot de obehäpnade arbetarna, så kommer de inte att ingjuta rädsla i någon, eftersom dessa vänstermänniskor även i detta fall har vidtagit åtgärder för seger.

Kort sagt är dessa modiga och kloka gossar fast beslutna att besegra borgarklassen under alla tänkbara eventualiteter, samtidigt som de upprätthåller de allra bästa relationer med parlamentet, rättsväsendet, domstolarna och polisen. Det är trist att borgarklassen inte tänker ge vänstern privilegiet att gripa makten på ett lagligt sätt. Ju mer energiskt fascisterna driver på, och ju mer omedelbart hotet om inbördeskrig blir, desto mer kommer borgarklassen att hitta tillräckliga provokationsmedel, en statskupp, etc. Ty det handlar trots allt inte om vem som bäst tolkar lagen och traditionerna, utan vem som är herre i huset.

* * *

Den upphetsade debatt som nyligen genomfördes i den brittiska arbetarpressen angående självförsvar är ytterst betecknande. Frågan uppstod inte som ett problem under det väpnade upproret för att gripa makten, utan som ett problem när strejkande gjorde motstånd mot strejkbrytare och fascister.

Vi har redan på andra ställen pekat på hur den fackliga politiken genom själva utvecklingens logik – i synnerhet under förhållanden av nedgång för kapitalismen – oundvikligen kommer att bryta sig utanför demokratins gränser. Det går inte godtyckligt att skjuta upp klasskonflikter tills man har erövat den parlamentariska majoriteten. Borgarklassen är hårt pressad av sin egen nedgång, och tvingas därför sätta press på proletariatet. Det senare försvarar sig. Regeringen planerar strejkbrytarorganisationer i aldrig tidigare skådad omfattning. Fascisterna förenas med polisen. Arbetarna ställer frågan om självförsvar. Redan här finns grunden till ett inbördeskrig.

En arbetare skrev i Lansburys *Labour Weekly*: ”Fascismen är en ren och skär militär organisation

och är inte mottaglig för argument. Den kan bara bemötas framgångsrikt med en liknande organisation på andra sidan." Författaren rekommenderar att vi ska ta fascismens militära organisation som ett exempel. Helt rätt: proletariatet kan och borde lära sig militära metoder från fienden.

Från samma källa – att klassmotsättningarna objektivt skärps – växer arbetarnas strävan att vinna soldaterna till sin sida. Agitationen i armén och flottan är den andra kraftfulla beståndsdel under inbördeskriget, och dess utveckling har inget direkt samband med att erövra en parlamentarisk majoritet. Om man får över en avsevärd del av de väpnade styrkorna på arbetarnas sida, så skulle det garantera proletariatets maktövertagande även utan en parlamentarisk majoritet. Den allra största majoritet i parlamentet kan reduceras till ett intet om de väpnade styrkorna befinner sig i borgarklassens händer. Den som inte inser detta är inte en socialist utan en träskalle.

De snusföruftiga vänstermänniskorna har skrapat ihop de senaste århundradenas alla fördomar och banaliteter mot parollen att beväpna arbetarna: den moraliska faktorns företräde framför våld, fördelen med gradvisa reformer och den anarkistiska och pacifistiska teorin om en fredlig strejk, som de inte vill ha som ett kampmedel utan som ett argument mot uppror och hjältemodiga förberedelser... och bara tillåta våld i den så kallade "yttersta eventualiteten när den påtvingas oss", alltså uppenbarligen när fienden har överrumplat oss och klämmer upp oss obehäpnade mot väggen.

28 december 1925

Vänsterkritikern anklagar oss bara därför att vi stöder det brittiska kommunistpartiet som vinnare. Det betyder inte att han helt och hållet förkastar det själv. Nej, en vänsterperson – utan roder och utan segel – har uppfattningar som består av att inte erkänna något helt och hållet och inte förneka något helt och hållet. Här frestas vi återigen att citera honom:

I stället för att försöka väcka massorna till liv, har de [kommunisterna] strävat efter att driva dem framåt med en stor pinne, och massorna är definitivt inte nöjda med det. Ett slående vittnesbörd om det riktiga i de principer som de försvarar är det faktum att de trots sin hopplöst felaktiga taktik, trots sina plumpa angrepp på vänner och fiender, trots sin djupa okunskap om de massor som de säger sig leda, ändå har ett stort inflytande. Om arbetarna ansluter sig till dem, så gör de det *av förtvivlan*, därför att de inte ser någon annan utväg – inte därför att de gillar partiet som det är för närvarande, utan på grund av att de är tvungna att godta dess slutsatser.

Dessa ord är i sanning anmärkningsvärda som ett ofrivilligt vittnesmål från en motståndare till stöd för de teorier och metoder som han bekämpar. Kommunismens inre styrka är så stor att ett stort antal arbetare ansluter sig till den, trots kommunisternas "plumpa" karaktär. Men arbetarna gör det av förtvivlan! – utropar vår kritiker, som också verkar ganska desperat.

Det är alldeles sant att arbetarna verkligen är på väg att bli "förtvivlade" – och som ett resultat av den värdelösa, förrädiska, fega eller planlösa ledningen kommer detta bara att förvärras. Det går inte ens att tänka sig att de brittiska arbetarna med sina urgamla traditioner av liberal politik, parlamentarism, kompromisser, nationell självgodhet, etc, medvetet skulle kunna slå in på en revolutionär väg utan att blir ytterst förtvivlade över just den politik som tidigare gav dem en del, eller åtminstone lyckades lura dem. Här har kritikern försatt sig i ett bryderi. Kommunistpartiets styrka består av det faktum att situationen tvingar arbetarmassorna att allt mer lyssna på det, trots dess litenhet, oerfarenhet och misstag.

I ett försvar av politiken att deportera revolutionära arbetarledare, sa den australienska premiärministern strax innan det senaste valet: "Kommunistpartiet i Australien har mindre än 1.000 medlemmar. Men det kan leda 400.000 arbetare i Samväldet." *Times* citerar dessa ord mycket berömmande (se ledartikeln 12 november 1925). När Londontidningen *Times* talar om Australien så tänker den givetvis på Storbritannien. För att understryka detta säger tidningen rent ut:

”Sanningen är den att den stora majoriteten av de måttfulla arbetarledarna i Australien är lika måttfulla vad gäller sin förmåga. Kontrollen över partiet övergår allt mer i händerna på dess ’vilda’ medlemmar.” I Ryssland kallas det att beskylla katten för att stjäla mjölken.

Vi är fullt beredda att hålla med *Times* att förmågan hos det brittiska Labourpartiets ledare (som *Times* anspelar på) är lika måttfull som deras åsikter. Men det har ju inte ställts några speciella krav på dem: de har spridit borgarklassens vilja och idéer inom arbetarklassen. De var ”skickliga” bara så länge borgarklassen var allsmäktig. Vi måste säga, att när *Times* mumlar om de ömsesidiga förhållandena mellan USA och Storbritannien, så gör även de en avvikelse från ämnet som härrör ur en inre insikt om sin svaghet, en strävan att upprätthålla ett sken av styrka, och ett försök att lägga band på sin tandagnisslan. När det kommer till kritan är anledningen till att *Times* har upptäckt MacDonalds blygsamma duglighet Storbritanniens dåliga handelsbalans och banktillgodohavanden. Och när nu mäktiga historiska krafter arbetar för att ödelägga den brittiska betalningsbalansen, så behöver man inte tvivla om att arbetarna kommer att bli alltmer förtvivlade över sina gamla ledare och komma under inflytande av de ”vilda männen”.

5 januari 1926

I den amerikanska tidskriften *Freiheit*, som gör anspråk på att vara marxistisk och till och med kommunistisk, blir jag tillrättavisad för att i min kritik av de brittiska centristererna ha missat den ”revolution” som redan har ägt rum i de brittiska fackföreningarna.

Vi behöver inte hänvisa till det faktum att orsaken till och perspektiven för fackföreningarnas utveckling redan har diskuterats i kapitlet ”Fackföreningarna och bolsjevismen”. Vi behöver här inte upprepa den grundläggande uppfattningen, att om inte arbetarklassen och därmed även fackföreningarna slår in på en revolutionär väg, så kan det inte ens bli tal om att proletariatet erövrar makten.

Men det är ytterst skamligt att undvika kamp mot opportunisterna i ledningen genom att hänvisa till de djupgående revolutionära processer som äger rum i arbetarklassen. Detta skenbart ”djupa” sätt att närma sig frågan har sina rötter i en oförmåga att förstå partiets roll och dess betydelse inom arbetarrörelsen, i synnerhet under revolutionen. I själva verket har centristererna alltid slätat över och de kommer att fortsätta att släta över opportunisternas synder med hjälp av djupt tankfulla hänvisningar till den objektiva händelseutvecklingen. Är det verkligen värt mödan att slösa tid och energi på att kämpa mot hopplöst förvirrade personer som Wheatley, Brailsford, Purcell, Kirkwood, etc,⁹ när revolutionära tendenser redan ökar inom proletariatet, när fackföreningarna redan vänder om och börjar samarbeta med sovjetiska fackföreningar, etc? Denna påstått revolutionära objektivism uttrycker i själva verket en strävan att undvika revolutionära uppgifter genom att lägga ansvaret för dem på den så kallade historiska processens axlar.

Risken med denna sortens strömningar är särskilt stor i England. Igår var vi tvungna att visa att de objektiva villkoren där verkade i revolutionär riktning. Att idag upprepa detta om och om igen är som att slå in en öppen dörr. USA:s växande övermakt; bördan från skulder och krigsutgifter; industrialiseringen av kolonierna, besittningarna och överhuvudtaget de mer underutvecklade länderna; det ekonomiska stärkandet av Sovjetunionen och tillväxten av hennes lockande revolutionära styrkor; befrielseörelserna i de förryckta länderna – alla dessa faktorer ingår i en framväxande process. Den brittiska kapitalismen är på väg mot en katastrof, om än via oundvikliga

9 **Henry Noel Brailsford** (1873-1958) var pacifist under Första världskriget och redaktör för det Oberoende arbetarpartiets tidning *The New Leader* mellan 1922 och 1926.

Albert A Purcell (1872-1935), arbetarledare och parlamentsledamot som tillhörde vänstern inom Labour. 1924 var han ordförande i den officiella delegation från den brittiska fackföreningsledningen som hjälpte till att bereda vägen för den Anglo-ryska fackliga enhetskommittén.

konjunkturrella svängningar. Det är uppenbart vad detta innebär för utvecklingen av det inbördes förhållandet mellan klasserna och deras medvetande. Men den proletära revolutionens objektiva förutsättningar förbereds och mognar mycket snabbare än de subjektiva. Detta faktum måste man inse, speciellt *idag*.

Faran är inte att borgarklassen än en gång kommer att lugna ner proletariatet, eller att det kommer att uppstå en ny period av liberal labourpolitik för fackföreningarna: USA har skaffat sig monopol på en privilegierad ställning för stora delar av proletariatet. Faran ligger åt ett annat håll: *framväxten av den proletära förtruppen kan sacka efter den revolutionära situationens utveckling*. Proletariatet kan ställas inför behovet av beslutsamma aktioner utan att ha ett nödvändigt politiskt ledarskap. Det handlar om *partiet*. Det är frågornas fråga. Utan ett revolutionärt parti av tillräcklig storlek, utan ett korrekt ledarskap, är även den allra mest mogna revolutionära situation som en kniv utan knivblad. Vi såg detta på hösten 1923 i Tyskland.¹⁰ Det går bara att bygga ett bolsjevikiskt parti i Storbritannien genom att ständigt och oförsonligt bekämpa centrismen som ersätter den liberala labourpolitiken.

6 januari 1926

Kampen för en enhetsfront är av så stor betydelse i England därför att den motsvarar arbetarklassens grundläggande krav på en ny inriktning och gruppering av styrkorna. Under dessa omständigheter reser kampen för enhetsfronten frågan om ledarskapet, det vill säga om programmet och taktiken, alltså frågan om partiet.

Men kampen för enhetsfronten löser i sig själv inte detta problem, den skapar bara vissa villkor för att lösa det. Det går bara att bilda ett verkligt revolutionärt (det vill säga kommunistiskt) parti ideologiskt och organisatoriskt och på grundval av en massrörelse, på villkor att man ständigt, systematiskt, orubbligt, oförtröttligt och öppet fördömer den förvirring, de kompromisser och den obeslutsamhet som existerar bland så kallade vänsterledare av alla möjliga nyanser.

Det vore det allra största misstag att tro (och denna sortens tendenser finns) att enhetsfrontens uppgift består av att säkra Purcells, Lansburys, Wheatleys och Kirkwoods seger över Snowden, Webb och MacDonald. Ett sådant mål skulle innehålla en inre motsättning. Virrpannorna till vänster klarar inte av att ta makten, och om de under händelsernas gång skulle få makten, så skulle de skynda sig att överlämna den till sina äldre bröder till höger. De skulle handla på exakt samma sätt vid regeringsmakten som de gör nu i partiet.

Låt oss återigen påminna om att de tyska Oberoendes historia i detta avseende ger ytterst upplysande lärdomar. I Tyskland gick processen mycket snabbare, i linje med att Tysklands historia under de senaste åren haft en direkt revolutionära karaktär. Men utvecklingens övergripande tendens är en och samma: vi kan kalla MacDonald för Ebert, eller döpa Wheatley och Cook till Crispien och Hilferding.¹¹ Det faktum att den alldaglige, småborgerlige Hilferding fortfarande citerar Marx medan Wheatley föredrar den helige påven i Rom, hänger samman med Englands och Tysklands tidigare

10 1923 invaderade Frankrike Ruhr eftersom Tyskland inte hade betalat krigsskadestånden i tid. Detta utlöste en revolutionär situation som snabbt fick en majoritet av den tyska arbetarklassen att röra sig i riktning mot att stöda kommunistpartiet. Men partiledningen vacklade, missade en utomordentligt gynnsam möjlighet att kämpa om makten, och innan året var slut hade de tyska kapitalisterna lyckats återställa ordningen. Kremls ansvar för denna bortkastade möjlighet var en av orsakerna till att Trotskij i slutet av 1923 bildade den ryska Vänsteroppositionen.

11 **Arthur J Cook** (1883-1931) var en stridbar gruvarbetarledare som vid två tillfällen fängslades på grund av strejkaktiviteter. Han blev 1927 medlem av TUC:s [fackföreningskongressens] General Council.

Arthur Crispian (1875-1946) var ledare för det Oberoende socialdemokratiska partiet i Tyskland och var mot att ansluta sig till Komintern.

Rudolph Hilferding (1877-1941) var också medlem i de Oberoende som lämnade Andra internationalen men vägrade att gå med i den Tredje. 1923 blev han finansminister i Weimarrepubliken.

särdrag, men är idag bara av mycket ringa betydelse.

7 januari 1926

Vänstern inom de högre fackliga organen har General Council i släptåg i ett antal frågor. Det syns allra tydligast med avseende på de sovjetiska fackföreningarna och Amsterdam.¹² Men det vore ett misstag att överskatta vänsterflygelns inflytande inom fackföreningarna i deras egenskap av organisationer för klasskamp. Det beror inte på att massorna i fackföreningarna inte är tillräckligt radikala. Tvärtom står massorna oändligt mycket mer till vänster än vänsterflygeln själv. Inom den brittiska arbetarrörelsen har ”ledarna” alltid använt internationella frågor som en minsta motståndets linje. Internationella ärenden har fungerat som en sorts säkerhetsventil för massornas radikala stämningar, och i detta avseende är dessa värderade ledare beredda att i viss utsträckning till och med buga för revolutionen (någon annanstans) så att de desto mer kan ta hämnd i frågor som gäller den inhemska klasskampen. Vänstern i General Council kännetecknas av en fullständig *ideologisk* formlöshet och är därmed oförmögen till att *organisatoriskt* ta ledningen över fackföreningsrörelsen.

Vänsterns oförmåga inom Labourpartiet kan förklaras på samma sätt. Trots allt grundar sig Labourpartiet på just dessa fackföreningar. Man skulle tro att vänstern som ”leder” General Council också skulle lägga vantarna på Labourpartiet. Men i själva verket upplever vi något helt annat. Partiet fortsätter att ledas av den yttersta högern. Detta förklaras av det faktum att partiet inte kan inskränka sig till olika vänsteräventyr, utan måste ha ett övergripande politiskt system. Vänsterflygeln har inget sådant system, själva deras natur står i vägen för det. Högerflygeln har ett system: bakom sig har de traditioner, erfarenhet, rutin, och viktigast av allt att det borgerliga samhället i sin helhet tänker åt dem och placerar färdiga beslut under näsan på dem. MacDonald behöver bara översätta Baldwins eller Lloyd Georges’ förslag till fabianernas språk. Högern segrar trots att vänstern är större. Vänsterflygelns svaghet beror på deras bristande sammanhållning, vilket i sin tur beror på deras ideologiska formlöshet. För att kunna samla sina led skulle vänsterflygeln först av allt behöva samla sina tankar. De bästa av dem klarar bara av det efter en skoningslös kritik som grundar sig på massornas dagliga erfarenheter.

12 januari 1926

Inte bara vår ”vänster”kritikers brev, utan också mer ansvariga vänsterledare som Purcell, Cook och Bromley,¹³ förutsade redan så tidigt som 25 september [1925] att Labourpartiets konferens skulle kännetecknas av en betydande svängning åt vänster. Saker och ting visade sig bli den rakt motsatta: bara några veckor efter fackföreningarnas kongress i Scarborough innebar konferensen i Liverpool en fullständig seger för MacDonald. Att bortse från detta faktum, att tysta ner det, att förminska det eller bortförklara det med oförutsedda sekundära orsaker, vore att spela dum och gå huvudstupa mot nederlag.

I grund och botten har Labourpartiet samma bas som fackföreningsledarna. Men General Council, vars maktbefogenheter är ytterst begränsade, har ingen makt över de enskilda fackföreningarna, för att inte tala om hela landet. Men Labourpartiet har haft makten och förbereder sig än en gång för att ta regeringsmakten. Däri ligger sakens kärna.

Den liberala *Manchester Guardian* skrev angående Scarboroughkongressen, att Moskvas inflytande bara gick att se i vänsterfraserna, men att fackföreningarna i praktiken leddes av kloka och erfarna

12 TUC ingick i den internationella fackföreningsfederationen, som var baserad i Amsterdam. Den var motståndare till den Röda fackföreningsinternationalen, som omfattade fackföreningar som var anslutna till Tredje internationalen.

13 **John Bromley** (1876-1945) var generalsekreterare för lokförarnas och brandmännens förbund. Senare valdes han in i General Council, där han och andra inom Labourvänstern försvarade kommunistpartiets rättigheter. Han orsakade skandal genom att avslöja General Councils hemliga rapport om generalstrejken, som avslöjade fackföreningsledarnas feiga roll under förhandlingarna med regeringen.

ledare. Den liberala tidningen behöver givetvis tröst, men det finns en hel del sanning i dessa påståenden. Ju mer vänsterinriktade kongressens beslut är, ju längre bort befinner de sig från de omedelbara praktiska uppgifterna.

De vänsteristiska besluten är naturligtvis symptomatiska och visar på en helomvändning i massornas medvetande. Men att tro att ledarna för Scarboroughkongressen skulle kunna bli ledare för ett revolutionärt uppror är att vagga sig till sömns med illusioner. Det räcker att påminna om att 3.802.000 röstade för de förtryckta nationaliteternas rätt till självbestämmande inklusive rätten till avskiljande, mot bara 79.000. Vilken enorm revolutionär åtgärd det skulle vara! Men bara 2.183.000 röstade för att bilda fabrikskommittéer – inte för väpnat uppror eller generalstrejk utan bara bilda fabrikskommittéer, och dessutom bara principen om det – och 1.787.000 mot. Med andra ord var kongressen praktiskt taget delad i två halvor. I frågan om att ge General Council ökade maktbefogenheter led vänstern ett fullständigt nederlag. Är det då förvånande att detta General Council efter alla dessa vänsterresolutioner visade sig stå mer till höger än det förra? Man måste inse att denna sortens vänsterism är vänster bara så länge det inte krävs några praktiska åtaganden. Men så fort det blir fråga om aktioner, då överlämnar vänsterflygeln respektfullt ledarskapet till högern.

13 januari 1926

För att befria arbetarklassen från Thomas' och MacDonalds ledarskap är det i sig själv helt otillräckligt med en spontan radikaliserings av fackföreningarna utifrån en djupgående svängning bland massorna. I England är den nationellt borgerliga ideologin inte bara stark inom den allmänna opinionen, utan den har också sekelgamla institutioner bakom sig. Den ”radikala” fackliga politiken kraschar mot denna styrka, och kommer att fortsätta att göra det så länge den leds av centrister som inte driver saker och ting till sin logiska slutsats.

Samtidigt som fackföreningarna umgås vänskapligt med de sovjetiska fackföreningarna, som leds av kommunister, så jagar det brittiska Labourpartiet, som grundar sig på samma fackföreningar, ut kommunisterna ur sina led i Liverpool, och förbereder på så sätt regeringens och fascisternas krossande av deras organisationer. Det vore brottsligt att ens för ett ögonblick glömma att vänstermänniskor som Brailsford och till och med Lansbury i allt väsentligt stödde Liverpoolkonferensen beslut, och skyllde allt på kommunisterna. Det är sant att vänsterledarna ändrade sin linje lite grann när det uppstod ilska underifrån mot den reaktionära polisiära stämningen under konferensen i Liverpool. Men för att bedöma dem rätt måste vi väga in båda faktorerna. Revolutionärer behöver ha ett gott minne. ”Vänsterherrarna” har ingen egen politik. Även framledes kommer de att svänga åt höger under trycket från de borgerligt fabianska reaktionärerna, och åt vänster under trycket från massorna. När det blir besvärligt är dessa ytterst gudfruktiga kristna herrar alltid beredda att spela rollen av, om inte Herodes, så åtminstone Pontius Pilatus, och det väntar många svåra ögonblick för den brittiska arbetarklassen i framtiden.

Det finns en rörelse i det Oberoende arbetarpartiet som är för att Andra och Tredje internationals ska gå samman. Men fråga bara dessa personer om de inte bara är för sammanslagning, utan även för en kampöverenskommelse med de brittiska kommunisterna, så kommer de genast att hoppa bakåt av rädsla. I allt som gäller revolutionen behärskas de brittiska vänstermänniskorna av en ”kärlek till avstånd”. De är för oktoberrevolutionen, sovjetsystemet, de sovjetiska fackföreningarna och till och med ett närmande till Komintern, men ständigt på villkor att man inte överger den brittiska konstitutionen, det parlamentariska systemet och Labourpartiets system. De främsta slagen måste riktas mot vänsterflygelns vedervärdiga hycklande politik.

Vi måste tillägga att många vänsterpersoners stöd till Sovjetunionen (samtidigt som de är fientliga mot sina egna kommunister) består av en avsevärd blandning av småborgerlig respekt för en stark

statsmakt. Det får man inte glömma. En småborgare som vänder sig till sovjetrepubliken är naturligtvis mer progressiv än en småborgare som knäböjer inför USA. Det är ett steg framåt. Men respekt är inte den främsta egenskap som behövs för att utveckla revolutionära perspektiv.

5 mars 1926 [ur ett brev]

... Arbetarmassornas medvetenhet i Storbritannien, speciellt inom de ledande skikten, sackar efter den objektiva ekonomiska situationen mer än i övriga Europa. Däri ligger nu de viktigaste svårigheterna och farorna. Alla schatteringar inom den brittiska arbetarrörelsens ledning är rädda för handlingar, eftersom varje viktigare problem för arbetarrörelsen direkt ställs öga mot öga med den brittiska kapitalismens hopplösa position.

Det gäller i synnerhet gruvindustrin. Gruvarbetarnas nuvarande löner upprätthålls med hjälp av statliga understöd, och staten tyngs redan ner av en budget som går långt utöver dess förmåga. Om de fortsätter med understödet så bygger de på och intensifierar krisen. Om de drar in understödet så kommer det att orsaka en samhällskris.

Behovet av en teknisk och ekonomisk omorganisering av gruvindustrin är ett djupgående revolutionärt problem, och kräver därmed en politisk "omorganisering" av arbetarklassen. Det enda sättet att krossa konservatismen inom den brittiska gruvindustrin, denna den brittiska kapitalismens grundsten, är genom att krossa den brittiska arbetarrörelsens konservativa organisationer, traditioner och vanor.

Storbritannien går in i en hel historisk period av stora omvälvningar. Bara de konservativa brittiska fackföreningsledarna kan vänta på en "ekonomisk" lösning av problemen. Men just på grund av att de brittiska fackliga ledarna inriktar sina ansträngningar på en "ekonomisk" (det vill säga fredlig, kompromissande, konservativ) lösning av frågan (det vill säga att de går mot den historiska processen) kommer arbetarklassens revolutionära utveckling i Storbritannien under den kommande perioden att bli mer kostsam än i något annat land. Både högern och vänstern, givetvis inklusive Purcell och Cook, är livrädda för att inleda de slutgiltiga aktionerna. Även när de i ord går med på att det är oundvikligt med kamp och revolution, så hoppas de i sitt innersta att någon sorts underverk kommer att befria dem från denna framtidsutsikt. Hursomhelst kommer de att bromsa rörelsen, slingra sig, vänta och se, lägga över ansvaret på andra, och i själva verket hjälpa Thomas i alla viktigare frågor som den *brittiska* arbetarrörelsen står inför (de är modigare när det gäller *internationella* frågor).

Vi kan alltså karakterisera den allmänna situationen så här: den ekonomiska återvändsgränd som landet befinner sig i visar sig allra tydligast inom gruvindustrin, och tvingar arbetarklassen att söka efter en utväg, det vill säga tvingar dem till mer och mer intensiv kamp. Och det första skedet i denna kamp avslöjar oundvikligen hur otillräckliga de "vanliga" kampmetoderna är. Hela den brittiska arbetarklassens nuvarande "överbyggnad" – alla strömningar och grupperingar utan undantag – representerar en apparat som fungerar som en broms på revolutionen. Detta förebådar en lång period av tryck från en spontan och halvt spontan rörelse mot de gamla organisationernas ramar och att det på grundval av detta tryck bildas nya revolutionära organisationer.

En av de viktigaste uppgifterna är att hjälpa det brittiska kommunistpartiet att förstå och tänka igenom saker och ting i ljuset av detta perspektiv. Det är nödvändigt att oändligt mycket mer energiskt och beslutsamt än hittills välja *handlings*människor i fackföreningsapparaten och dess vänsterflygel, det vill säga personer som inser att det är oundvikligt med stora masstrider, som inte fruktar dem och som kan göra det bästa av dem. I ljuset av detta perspektiv bör enhetsfronttaktiken föras fram mer och mer bestämt.

Vad gäller gruvstrejken handlar det naturligtvis inte om en isolerad strejk, oavsett hur stor den skulle

kunna bli, utan om att inleda en hel rad sociala sammandrabbningar och omvälvningar. I en sådan situation kan vi givetvis inte vägledas av Purcells och andras ståndpunkter. De fruktar kampen mer än något annat. För oss kan deras tankar och ord bara ha en symptomatisk betydelse.

De brittiska fackföreningarnas byråkrati och till och med dess vänsterflygel är lika rädda för att vi ska "lägga oss i" deras inre angelägenheter som Chamberlain.

Det finns ett obegränsat antal återhållsamma element inom den brittiska arbetarklassens apparat. Man kan sammanfatta hela situationen med att de brittiska arbetarmassornas oro, missnöje och tryck hela tiden krockar med den konservativa fackföreningsapparats organisatoriska och ideologiska barriärer. Att under dessa omständigheter vara bekymrad över hur vi kan hjälpa otåliga ledare är som att hålla vatten i havet.

Allt tyder på att det under den kommande perioden (jag tänker mig ett, två eller tre år) kommer att bryta ut kamp i England – mot de gamla organisationernas vilja och fullkomligt oförberett för den unga generationen. Man bör givetvis inte anta, att proletariatet ens med ett beslutsamt revolutionärt (det vill säga aktivt) ingripande från kommunistpartiets och de bästa "vänsterelementens" sida, kommer att gripa makten under den första stora vågen.

Men frågan är: kommer denna vänster att komma ur det första revolutionära stadiet i ledningen för arbetarmassorna som vi gjorde 1905, eller kommer den att missa de revolutionära möjligheterna som det tyska partiet gjorde 1923? Denna senare fara är ytterst reell. Den går bara att minska genom att hjälpa vänstern att hitta en riktig inriktning för sina aktioner (den *verkliga* vänstern och inte Lansbury eller Purcell). Och för att lösa detta problem (att hjälpa de revolutionära elementen i Storbritannien att hitta en korrekt linje) måste man klart inse att alla traditioner, organisatoriska vanor, och alla teorier bland arbetarrörelsens existerande grupperingar – i olika form och under olika paroller – gör dem mottagliga för antingen direkt förräderi eller kompromisser, eller en vänta-och-se politik med hänvisningar till kompromissmakarna och klagomål på förrädarna.

6 maj 1926

För ett år sedan hade den konservativa regeringen fortfarande smekmånad. Baldwin predikade samhällsfred. Eftersom MacDonald inte hade något att säga mot konservatismen, så tävlade han med den om att hata revolution, inbördeskrig och klasskamp. Alla de tre partiernas ledare förkunnade att de brittiska institutionerna var fullt tillräckliga för att garantera fredligt klassarbete. Det var inte mer än naturligt att de revolutionära förutsägelser för den brittiska imperialismens omedelbara framtid som jag gjorde i denna bok, i hela den brittiska pressen skulle beskrivas som hopplöst nonsens och bländverk från Moskva – från *Morning Post* till Lansburys *Labour Weekly*.

Nu har situationen förändrat sig något. England skakas av en jättelik masstrejk. Den konservativa regeringen genomför en våldsamt aggressiv politik. Allt görs uppifrån för att provocera fram ett inbördeskrig. Motsättningen mellan de grundläggande samhällsfaktorerna och den omoderna parlamentarismen har blivit tydligare än någonsin i England.

Masstrejken uppstod ur motsättningen mellan den brittiska industrins nuvarande situation på världsmarknaden och de traditionella produktionsvillkoren och förhållandena mellan klasserna i landet. Formellt handlade frågan om att sänka gruvarbetarnas löner och förlänga arbetsdagen, och att lägga en del av de offer som är nödvändiga för en verklig omorganisering av kolindustrin på arbetarnas axlar. När frågan ställs så, är den omöjlig att lösa. Det är helt rätt att kolindustrin, faktiskt hela den brittiska industrin, inte kan omorganiseras utan uppoffringar, till och med stora uppoffringar, från det brittiska proletariatets sida. Men bara en bedrövlig idiot kan ens för ett ögonblick tro att det brittiska proletariatet kommer att gå med på dessa uppoffringar på basis av de gamla kapitalistiska ägandeförhållandena.

Kapitalismen har framställts som en regim med ständiga framsteg och systematiska förbättringar för arbetarmassorna. I viss mån stämde det för en del länder på 1800-talet. Tron på ett kapitalistiskt framåtskridande var starkare i Storbritannien än någon annanstans. Den utgjorde i själva verket grunden för de konservativa tendenserna inom arbetarrörelsen, speciellt fackföreningarna. I England var illusionerna om kriget (1914-1918) mer än i något annat land illusioner om kapitalistisk makt och sociala ”framsteg”.

Dessa förhoppningar skulle slutgiltigt krönas med en seger över Tyskland. Och nu säger det borgerliga samhället till gruvarbetarna: ”Om ni åtminstone vill garantera er själva en tillvaro som ni hade före kriget, då måste ni för obestämd tid framåt godta en försämrad levnadsstandard.” Istället för den nyligen förkunnade framtidsutsikten av stadiga sociala framsteg, så föreslår man nu att arbetarna ska ta ett steg bakåt idag för att undvika att ramla ner tre eller fyra steg på en gång imorgon. Det är i praktiken som att förklara den brittiska kapitalismen i konkurs. Generalstrejken är proletariets svar, och det kommer inte och kan inte gå med på att den brittiska kapitalismens konkurs ska vara inledningen på en konkurs för den brittiska nationen och den brittiska kulturen.

Men detta svar styrs mer av situationens logik än en medveten logik. Den brittiska arbetarklassen hade inget annat alternativ. Oavsett vilka mekanismer som fanns bakom scenen, så var det trycket från hela situationen som tvingade på dem kampen. Den brittiska industrins världssituation gav ingen materiell grund för kompromisser. Thomas, MacDonald och de andra är som väderkvarnar som vänder sig efter vinden, men inte ger ett uns mjöl eftersom det inte finns något spannmål att mala. Den brittiska reformismens hopplösa tomhet visade sig med så övertygande styrka att det inte återstod något annat för reformisterna än att ansluta sig till det brittiska proletariets masstrejk. Det visade på strejkens styrka – men också dess svaghet.

Generalstrejken är en av klasskrigets mest intensiva former. Den är bara ett steg från väpnat uppror. Därför kräver generalstrejken, mer än någon annan sorts klasskrig, ett klart, beslutsamt, orubbligt (med andra ord revolutionärt) ledarskap.

Det finns under den nuvarande strejken inte ett spår av ett sådant ledarskap inom det brittiska proletariet, och det går inte att förvänta sig att det plötsligt kommer att uppstå i perfekt form som framtrölat ur marken. Fackföreningskongressens General Council inledde med det löjliga uttalandet att den nuvarande generalstrejken inte på något sätt var en *politisk* kamp, och ännu mindre ett angrepp på bankirernas, industriägarnas och godsägarnas statsmakt, eller mot det heliga brittiska parlamentet. Men denna ytterst respektfulla och underdåniga krigsförklaring känns inte alls övertygande för regeringen, som i och med strejkens effekter känner hur maktens verkliga verktyg glider den ur händerna.

Statsmakten är inte en ”tanke” utan en materiell apparat. Om den administrativa och förtryckande apparaten förlamas, så kommer statsmakten också att förlamas. I det moderna samhället kan ingen styra utan att kontrollera järnvägarna, båttrafiken, posten och telegrafan, elkraften, kolet, etc. Det faktum att MacDonald och Thomas svär att de inte har några politiska mål är betecknande för dem som personer, men visar ingalunda på generalstrejkens karaktär som, om den förs till sitt slut, kommer att ställa den revolutionära klassen inför uppgiften att organisera en ny statsmakt.

Men de som under händelsernas gång har hamnat ”i ledningen” för generalstrejken kämpar mot detta av all sin kraft. Och däri ligger den största faran: personer som inte ville ha generalstrejken, som förnekar generalstrejkens politiska karaktär, som mer än något annat fruktar resultaten av en segerrik strejk, de måste oundvikligen rikta in alla sina ansträngningar på att hålla strejken inom ramarna för en halvt politisk halv strejk, med andra ord att beröva den sin styrka.

Vi måste inse fakta: Labourpartiets officiella ledare och ett avsevärt antal av de officiella fackliga

ledarna kommer inte att inrikta sina *främsta* ansträngningar på att förlama den borgerliga staten med hjälp av strejken, utan på att förlama generalstrejken med hjälp av den borgerliga staten. Via sina mest fanatiska konservativa medlemmar vill regeringen otvivelaktigt provocera fram ett inbördeskrig i liten skala, för att befinna sig i en sådan ställning att de kan ta till terroråtgärder innan kampen utvecklas, och på så sätt slå ner rörelsen.

Genom att beröva strejken dess politiska program, splittra proletariats revolutionära vilja och tvinga in rörelsen i en återvändsgränd, så tvingar reformisterna enskilda grupper av arbetare till isolerade revolter. I denna mening befinner sig reformisterna på samma mark som det konservativa partiets fascistiska delar. Härefter ligger den största risken under den strid som har inletts.

Det vore för närvarande olägligt att göra förutsägelser om hur länge kampen kommer att vara och hur den kommer att utvecklas, för att inte säga hur den kommer att avslöpas. Ur internationell synvinkel måste allt göras för att hjälpa de kämpande. Men vi måste klart inse att framgången hänger på i vilken mån den brittiska arbetarklassen, under utvecklingens gång och i och med att generalstrejken intensifieras, inser behovet att förändra sitt ledarskap och lyckas göra det. Ett amerikanskt talesätt säger att man inte ska byta hästar medan man korsar en flod. Denna praktiska visdom stämmer bara inom vissa gränser. Hittills har ingen lyckats korsa revolutionens flod på en reformistisk häst, och en klass som inleder striden med opportunistiska ledare är tvungen att byta hästar under pågående eldgivning.

På detta sätt är den ståndpunkt som det brittiska proletariats verkligt revolutionära delar, i synnerhet kommunisterna, intar redan förutbestämd. De kommer att på alla sätt verka för enhet under massaktionerna, men de kan inte låta det framstå som enhet med Labourpartiets och fackföreningarnas opportunistiska ledare. Den viktigaste insatsen från generalstrejkens verkligt revolutionära deltagare, kommer att bli att skoningslöst bekämpa varje spår av förräderi eller förrädiska handlingar, och oförsonligt avslöja alla reformistiska illusioner. Med detta kommer de inte bara att främja den avgörande och ständiga uppgiften att utveckla revolutionära kadrer, förutom vilka det brittiska proletariats seger överhuvudtaget inte är möjlig, utan kommer också att direkt bidra till den nuvarande strejkens seger – genom att intensifiera den, visa dess revolutionära innebörd och knuffa undan opportunisterna och stärka revolutionärernas ställning. Strejkens resultat – både de omedelbara och de mer långsiktiga resultaten – kommer att bli allt viktigare ju mer bestämt massornas revolutionära vilja bryter ner det kontrarevolutionära ledarskapets murar och hinder.

Strejken kan i sig själv inte förändra den brittiska kapitalismens, i synnerhet kolindustrins, ställning på världsmarknaden. Det kräver att hela det brittiska ekonomiska systemet omorganiseras. Strejken är bara ett iögonfallande uttryck för denna nödvändighet. Programmet för att omorganisera den brittiska industrin är ett program för en ny makt, en ny stat, en ny klass. Det är generalstrejkens grundläggande betydelse – den ställer frågan om makten skarpt i förgrunden. Generalstrejken kan bara segra på ett verkligt sätt genom att proletariats erövrar makten och upprättar proletariats diktatur.

Med tanke på den brittiska kapitalismens hopplösa situation bör generalstrejken nu mindre än någonsin betraktas som ett verktyg för att genomdriva reformer eller delvisa erövringar. Mer exakt: om gruvornas ägare eller regeringen under trycket från strejken skulle göra den ena eller andra eftergiften, så skulle dessa eftergifter, med tanke på hela situationen, varken få någon djupgående eller varaktig betydelse. Det betyder absolut inte att den nuvarande strejken står inför alternativet allt eller inget. Om det brittiska proletariats hade haft ett ledarskap som i någon mån motsvarade klassens styrka och hur mogna omständigheterna är, så skulle makten under loppet av några veckor ha övergått från de konservativa till proletariats. Som det ser ut nu kan vi knappast räkna med en sådan utgång. Men det betyder inte att strejken är hopplös. Ju mer utbredd den blir, ju mer våldsamt

den skakar kapitalismens grundvalar, ju mer fullständigt den avvisar de förrädiska och opportunistiska ledarna, desto svårare kommer det att bli för den borgerliga reaktionen att gå på motoffensiv, desto mindre kommer de proletära organisationerna att drabbas och desto tidigare kommer nästa avgörande skede i kampen att inledas.

Den nuvarande klasskonflikten kommer att bli en oerhörd lärdom och kommer att få enorma konsekvenser, helt oavsett de omedelbara resultaten. Det kommer att stå klart för varenda arbetare i England att parlamentet är oförmöget att lösa landets grundläggande och livsviktiga uppgifter. Frågan om Storbritanniens ekonomiska räddning kommer nu att för proletariatet framstå som en fråga om att erövra makten. Alla medlande, försonliga, kompromissande och pseudopacifistiska strömningar kommer att få ett dödligt slag. Oavsett hur mycket det liberala partiets ledare kommer att vända och vrida sig, så kommer det att gå ur denna prövning ännu mer förödmjukat än innan det inledde striden. De mest fanatiska elementen kommer att dominera det konservativa partiet. Inom Labourpartiet kommer de revolutionära delarna att öka sitt inflytande och få ett mer fullständigt uttryck. Kommunisterna kommer beslutsamt att gå framåt. Storbritanniens revolutionära utveckling kommer att gå framåt med stormsteg.

I ljuset från den mäktiga strejk som nu utvecklas kommer frågor om utveckling och revolution, om fredlig utveckling och användande av våld, om reformer och klassdiktatur, att intensivt sysselsätta hundratusentals och till och med miljoner brittiska arbetares tankar. Där om kan det inte råda något tvivel. Borgarklassen och dess fabianska ombud har hållit det brittiska proletariatet i en fruktansvärd ideologisk underutveckling, men det kommer nu att ta ett språng framåt som ett lejon.

De materiella förutsättningarna har sedan länge varit mogna för socialismen i England. Strejken har gjort ersättandet av den borgerliga staten med en proletär stat till en dagsfråga. Om inte strejken själv får till stånd denna förändring så kommer den åtminstone att påskynda dess ankomst, även om vi givetvis inte kan säga om hur länge. Vi bör dock vara beredda på möjligheten av att det kan bli inom kort.

13 maj 1926

Att generalstrejken i nuvarande skede led nederlag är ”i enlighet med saker och ting”, det vill säga det beror på alla de omständigheter som låg bakom strejkens ursprung och utveckling. Nederlaget gick att förutsäga. Det finns inget nedslående med det. Men vi kommer att tala om lärdomarna från detta nederlag och från strejken senare.

Kapitel 2. Om tempon och datum

Under det år som har gått sedan boken **Vart går Storbritannien?** skrevs har saker och ting inte utvecklats sig längs de linjer som Baldwin och MacDonald hade stakat ut. Den konservativa premiärministerns hjärtlighet har snabbt gått upp i rök. Kung Georges domare har kastat kommunisterna som MacDonald uteslöt ur Labourpartiet i fängelse, och olagligförklarat partiet. Samma domare klappar de unga fascistiska oduglingarna uppmuntrande på axeln, och rekommenderar lagbrytarna att gå med i poliskåren, vars kall det är att upprätthålla lagen. På detta sätt visar domarna att skillnaden mellan fascisternas lagbrott och polisens upprätthållande av lagen bara är en formsak, och inte på något sätt någon huvudsak. Fascisterna är utmärkta medborgare, men alltför otåliga, deras metoder är förhastade... Klasskriget har ännu inte övergått i ett inbördeskrig.

MacDonald och Lansbury genomför fortfarande sin uppgift att hålla tillbaka proletariatet med hjälp av demokratin påhitt och religionens myter. Fascismen håller sig i bakgrunden. Men de kapitalistiska politikerna inser att frågan inte kommer att hålla sig innanför de demokratiska metodernas ramar, och när han är ensam så provar herr Joynson-Hicks Mussolinis mask.

Baldwinregeringens hårda förtryck är med nödvändighet ett komplement till dess bedrövliga ekonomiska förvirring. När den ställs inför de nya ekonomiska fakta är det konservativa partiets protektionism lika maktlös som liberalernas frihandel. Det stod redan från början klart att de protektionistiska försöken skulle råka i konflikt med de motsägelsefulla intressen som den brittiska ekonomins viktigaste branscher har. Men för ett år sedan trodde vi inte att det protektionistiska programmet skulle förfalla till en sådan fars. Under denna period har det införts tull på snören, handskar, musikinstrument, gaständare, pennknivar och toalettpapper. Högst 10.000 arbetare är sysselsatta inom dessa industrigrenar. Men det finns 1.231.900 gruvarbetare. Och det finns officiellt 1.215.900 arbetslösa. Överdriver inte herr Baldwin... ”gradvisheten”?

Det liberala partiets sammanbrott är fortfarande ett av de mest slående uttrycken för Storbritanniens samhälleliga nedgång, och det har – vad majoriteten av dess medlemmar anbelangar – givit upp hoppet om att själv få makten. Högerflygeln drömmer om att fungera som broms från vänster på de konservativa, medan vänsterflygeln skulle vilja vara ett stöd från höger till MacDonald, som kommer att bli i ett allt större behov av ett sådant stöd. När gamle Asquith ironiskt kommenterar Snowdens och Churchills tal, där den förstnämnde inbjuder liberalerna att gå med i Labourpartiet och den andre att gå med de konservativa, så har herr Asquith på sitt sätt rätt: det är ingen större skillnad mellan att dö som ett bihang till gamla politiska fiender och att dö självständigt.

För att känneteckna MacDonald-klickens roll under den period vi behandlar räcker det att helt enkelt ställa fakta intill varandra. 1924 ställde MacDonalds regering kommunisterna inför rätta med hjälp av en lag från 1797 (tiden för den stora franska revolutionen). I slutet av 1925 lyckades MacDonald utesluta kommunisterna ur Labourpartiet. Den konservativa regeringens mest reaktionära minister, Benito Joynson-Hicks, som redan omnämnts ovan, ställde kommunisterna inför rätta med hjälp av samma lag från 1797 och satte partiets ledare i fängelse. Arbetarmassorna protesterade. MacDonald-klickens tvingades också ge uttryck för otydliga protester. Mot vad? Uppenbarligen det faktum att rivalen Joynson-Hicks hade snott en brödbit från dem.

Varken Storbritanniens ekonomi eller politik under det senaste året ger oss någon som helst anledning att rucka på bokens slutsatser. Det finns ingen orsak att reagera på den borgerliga pressens tandagnisslan i Storbritannien och speciellt USA. ”Under falsk täckmantel av en bok”, påstår en tidning i New York, ”ger Leo Trotskij det amerikanska och engelska folket anvisningar hur de ska göra uppror.” Och tidningen kräver drastiska åtgärder mot boken, eftersom författaren är så långt

borta. Det är OK. Det finns inget behov att svara på det. Händelserna kommer att ge svaret. Det enda jag lärde mig av den brittiska borgerliga pressens kritik är att herr Winston Churchill ännu inte – som jag felaktigt... eller åtminstone förhastat antog – är lord.

I grund och botten säger den officiella mensjevikiska pressen samma sak, förutom att deras uppmaning till den borgerliga polisen mot att ”predika våld” tar en något mer maskerad form. Inte heller här är det på sin plats med polemik. I det nuvarande utvecklingskedet är vänsteroppositionen i Storbritannien av mycket större intresse för oss. Men vi hör väldigt lite från deras litterära företrädare. ”Om de förnuftsvidriga Moskva-tendenserna skulle slå rot hos oss, så skulle det bara kunna vara tack vare vår borgarklass’ egennyttan och Labourledarnas överdrivna undfallenhet”, etc, etc. Det är innebörden i de artiklar som Lansbury, Brailsford och andra skriver. Vi kan förutsäga de färdiga centristiska klichéerna, tankarna och ordvändningarna. Att förvänta sig ett verkligt försök till analys av fakta och argument från dessa herrar är nästan som att förvänta sig mjölk från en bagge.

Lyckligtvis har vi tillgång till ett dokument som utmärker sig genom att vara betydligt mer direkt och så att säga friskt. En rysk kamrat som har brevkontakt med en aktivist i den brittiska arbetarrörelsen, har skickat mig två brev från en ”vänstermedlem” i Independent Labour Party, som riktar sig mot min bok **Vart går Storbritannien?** Det tycks mig att dessa brev är intressantare än artiklar från brittiska och andra ”ledare”, av vilka en del har glömt bort hur man gjorde när man tänkte och resten aldrig har kunnat det. Jag vill inte alls påstå att författaren till dessa brev argumenterar rätt. Tvärtom är det svårt att tänka sig ett större kaos än det som råder i hans tankar – vilket han för övrigt anser vara sin största fördel gentemot fullständiga försoningspolitiker som MacDonald och oss revolutionära ”dogmatiker”. Våra ryska och internationella erfarenheter har gjort oss tillräckligt bekanta med den sortens förvirrare. Om vi trots det anser denna ”vänstermans” brev, som inte var ämnade för publicering, vara mer upplysande än de professionella centristernas belevade artiklar, så är det just på grund av att massornas politiska förändringar återspeglas på ett mer direkt sätt i brevens ärliga eklektiska virrvarr. Det säger sig självt att vi använder breven med de två, ryska och brittiska, brevskrivarnas vänliga medgivande.

Man kan dela in den brittiska arbetarrörelsens ideologiska grupperingar, och i synnerhet dess ledande skikt, längs tre linjer. Högern har en ledande ställning i Labourpartiet, vilket återigen visade sig vid Liverpoolkonferensen. Dessa herrars officiella ideologi utgörs av rester från 1800-talets borgerliga teorier, speciellt dess första hälft, och de kommer inte att sky några medel för att försvara det borgerliga samhället. Vid den motsatta polen finns den lilla kommunistiska minoriteten. Den brittiska arbetarklassen kommer bara att kunna segra under ledning av ett bolsjevikiskt parti. Idag befinner sig det partiet ännu i sin linda. Men det växer, och det kan växa snabbt.

Mellan dessa i högsta grad olika grupper finns, som mellan två flodstränder, ett stort antal schatteringar och strömningar som i sig själva inte har någon framtid men som förbereder den. De ”teoretiker” och ”politiker” som ingår i denna breda centrala strömning hämtas bland eklektiker, sentimentala personer, hysteriska humanister och alla möjliga sorters virrpannor. För vissa av dem är eklekticismen en fullständig livsuppgift, för andra är den ett utvecklingsstadium. Oppositionsrörelsen som leds av vänstern, halvvänstern och den yttersta vänstern, återspeglar djupgående samhälleliga förändringar bland massorna. Men den brittiska ”vänsterns” mellankaraktär, deras politiska obeslutsamhet, för att inte tala om deras feghet, garanterar att klickens kring MacDonald, Webb och Snowden blir situationens herrar, vilket i sin tur inte är möjligt utan Thomas. Om man skulle säga att det brittiska Labourpartiets ledning är tyglar som är fästa vid arbetarklassen, då är Thomas spännet genom vilket borgarklassen för tyglarna.

Det brittiska proletariats nuvarande utvecklingskedet, där den överväldigande majoriteten bemöter ”vänsterns” tal med välvilja och stöder MacDonald och Thomas vid makten, är naturligtvis ingen

slump. Det går inte att hoppa över detta stadium. Vägen till ett framtida stort kommunistiskt massparti går inte bara via en oförsonlig kamp mot kapitalets agenter i form av Thomas-MacDonalds klick, utan också via ett systematiskt avslöjande av vänsterns virrpannor, vars stöd är det enda som gör att MacDonald och Thomas kan bibehålla sina positioner. Det är detta som rättfärdigar att vi uppmärksammar vår ”vänsterkritiker”.

* * *

Vi behöver inte säga att kritikern anklagar vår bok för stelbenthet, att ställa frågan på ett mekaniskt sätt, att förenkla verkligheten, etc. ”Genom hela hans [det vill säga min] bok löper övertygelsen att Storbritanniens nedgång kommer att fortsätta ytterligare fyra till fem (!) år innan den leder till allvarliga inre svårigheter”, medan de kommande tolv månaderna enligt kritikerns uppfattning kommer att utgöra krisens höjdpunkt, varefter ”de följande tio (!) årens utveckling kommer att fortgå utan större svårigheter.” På så sätt tillskriver kritikern först mig en exakt förutsägelse att krisen kommer att förvärras under loppet av fyra till fem år, och sedan ställer han mot det en ännu mer exakt förutsägelse, som delar upp den kommande perioden i Storbritanniens historia i två delar: tolv månader med intensifierad kris och tio års fredligt välstånd.

Tyvärr innehåller inte breven någon sorts ekonomiskt rättfärdigande för detta. För att kunna ge någon ekonomisk mening till förutsägelsen om ett kritiskt år och ett blomstrande decennium, kan vi bara anta att författaren knyter sin prognos till de nuvarande allvarliga finansiella svårigheterna, som beror på återgången till guldmyntfot och lösningen av skuldfrågan. Uppenbarligen hänför författaren den ekonomiska krisen till deflationskrisen, och ger den därför en så kort varaktighet. När man har övervunnit de ytterst allvarliga kredit- och finansiella svårigheterna, är det också fullt troligt att det verkligen kommer att följa en viss lättnad för valutamarknaden och följaktligen också för industrins och handelns omsättning. Men det går inte att grunda en allmän prognos på denna sortens svängningar, som i grund och botten bara är sekundära. Och hursomhelst följer faktiskt inte alls hans förutsägelse om ett blomstrande årtionde av det. Storbritanniens huvudsakliga svårigheter grundas å ena sidan i omgrupperingarna och förändringarna inom världens ekonomiska och politiska krafter, och å den andra i den brittiska industrins inre konservatism.

Den amerikanska industrins och ekonomins enorma överlägsenhet över den brittiska är ett faktum vars betydelse bara kommer att öka i framtiden. Det finns och kan inte finnas några omständigheter som kan mildra de ödesdiga konsekvenser som denna ojämförliga amerikanska överlägsenhet leder till för Storbritannien.

Den senaste tekniska utvecklingen, och i synnerhet elektricitetens allt större betydelse, riktas direkt mot kolindustrin och indirekt mot hela den ytterst konservativa brittiska industrin i allmänhet, som i huvudsak baseras på kol.

Kanadas, Australiens och Sydamerikas allt större industriella och politiska oberoende, som visade sig så tydligt efter kriget, riktar ständigt nya slag mot London. Från att ha varit en källa till rikedom har medlemmarna i det brittiska samväldet blivit en källa till underskott för Storbritanniens nationella ekonomi.

De nationalistiska rörelserna i Indien, Egypten och hela Östern är riktade direkt mot den brittiska imperialismen. Det är tveksamt om det finns någon grund för att hoppas att de kommer att försvagas ”inom tolv månader”.

Sovjetunionens existens – och här kan vi hålla med de brittiska konservativa och liberala politikerna – innebär också stora ekonomiska och politiska svårigheter för Storbritannien. Men inte heller här finns det någon grund för att hoppas att dessa svårigheter kommer att minska under de närmaste tolv månaderna.

Om det så kallade återställande av lugnet i Europa fortsätter, så kommer det att leda till att konkurrensen från Tyskland återuppstår och förstärks. Men om lugnet ersätts av krig och revolutionära kriser, då kommer det att bli ett slag mot Storbritanniens ekonomi.

På detta sätt kommer den kommande perioden att skapa allt svårare förhållanden för det brittiska kapitalet och därmed allt mer intensivt ställa frågan om makten för proletariatet. Jag slog inte fast något som helst datum. Den enda anmärkningen i min bok i denna fråga säger att den brittiska arbetarklassens revolutionära utveckling snarare kommer att mätas i femårsperioder än decennier. Med detta ville jag naturligtvis inte säga att den socialistiska revolutionen skulle äga rum ”om fyra år” (även om jag inte räknade med att det var uteslutet). Min tanke var att perspektivet på en revolutionär utveckling inte borde räknas i årtionden, inte för våra barn eller barnbarn, utan för den nu levande generationen.

Och så tvingas jag citera ett långt stycke ur ”vänsterkritikerns” brev:

Trotskij talar nästan hela tiden om decennier. Går det att tala om decennier med avseende på en ekonomisk eller till och med en politisk situation? Jag tycker inte att man någonsin kan det. Det är, som Trotskij själv redan har sagt, omöjligt att slå fast det exakta datum då en revolution bryter ut, och medan han snarare menade att det är omöjligt att ange exakt dag (?) tror jag att det är omöjligt att ens förutsäga året (?). Revolutionen beror främst på ekonomiska faktorer, *men under den nuvarande perioden är de ekonomiska faktorer som kan verka för eller mot revolutionen i Storbritannien oräkneliga*. Revolutionen kunde ha brutit ut den 1 augusti 1925, som ett resultat av krisen i kolindustrin. Revolutionen kan bryta ut i maj nästa år när krisen förnyas. Revolutionen kan komma snabbare på grund av krisen i Fjärran östern, ekonomiskt sammanbrott i andra länder, kortsiktighet från en del av industriägarnas sida i vårt land, regeringens oförmåga att lösa arbetslöshetsproblemet, kriser i andra industrigrenar utöver kolindustrin, och även tack vare socialistisk propaganda bland arbetarna som ökar deras intresse och förhoppningar. *Under de nuvarande förhållandena är var och en av dessa möjligheter helt och hållet troliga men inte en enda av dem kan förutsägas ens en månad i förväg*. Vår tid kännetecknas av oerhörd ekonomisk och följaktligen politisk instabilitet. En enda åtgärd kan fördärva alltihopa, men å andra sidan kan det nuvarande systemet bibehållas på ett konstgjort sätt i många år ännu. Således är en brittisk revolution, om vi med det menar en politisk revolution, fortfarande en okänd faktor. [Återöversatt från ryska.]

Förvirringen på dessa rader är helt och hållet ofattbara, men samtidigt är det inte någon personlig förvirring. Tvärtom är den helt typisk. Det är den förvirring som finns hos personer som ”allmänt sett” känns vid revolutionen, men som skakar in i mörket inför den och är beredda att göra vilka teoretiska rättfärdiganden som helst av sin politiska fruktan.

Låt oss alltså titta noga på författarens argument. Han slår in öppen dörr när han argumenterar att revolutionens utvecklingstakt, och följaktligen också dess datum, beror på ett samspel mellan många faktorer och omständigheter som har både påskyndande och hämmande effekter. Utifrån detta drar han den i och för sig odiskutabla slutsatsen att det inte går att förutsäga datum för revolutionen. Men han lyckas formulera denna ytterst grundläggande tanke på detta sätt: Trotskij anser att det inte går att förutsäga *dagen* för revolutionen, medan han, vår vise kritiker, anser att det inte ens går att förutsäga *året*. Att ställa dessa två mot varandra verkar nästan otroligt i sin barnslighet. Det kan till och med se ut som om det inte förtjänar ett svar. Men tänk så många det i själva verket finns inom den ”yttersta vänstern” som inte ens har tänkt igenom revolutionens mest grundläggande frågor i grova drag, och för vilka själva faktum att fundera över dagen eller året utgör ett jättestort steg framåt, till exempel jämförbart med steget från fullkomlig analfabetism till det stadium då man snubblar från stavelse till stavelse.

Om jag verkligen trodde att bara var omöjligt att avgöra dagen (!) för revolutionen på förhand, då skulle jag troligen ha försökt avgöra veckan, månaden eller året. Men det är uppenbart att jag aldrig har gjort några sådan försök. Jag pekade bara på att samhällsutvecklingen i Storbritannien har gått in i ett revolutionärt skede.

I slutet av förra århundradet kunde man bara tala om revolutionen i Storbritannien inom ramen för mycket allmänna förutsägelser. Redan under åren omedelbart innan det imperialistiska kriget [Första världskriget - öa] gick det att med tillförsikt peka på ett antal symptom som tydde på att vi var på väg mot en vändpunkt. Efter kriget har denna vändpunkt kommit – och en tvär sådan dessutom. *Genom att förtrycka de arbetande och plundra kolonierna ledde den brittiska borgarklassen tidigare nationen längs en väg av materiell tillväxt, och garanterade på så sätt sin egen överhöghet. Idag är den borgerliga regimen inte bara oförmögen att leda den brittiska nationen framåt, utan kan inte ens bibehålla den nivå man redan har uppnått.*

Den brittiska arbetarklassen kämpar mitt ibland den förfallande kapitalismens motsättningar. Det finns inte en enda fråga i det ekonomiska livet – nationalisering av gruvorna, järnvägarna, kampen mot arbetslösheten, frihandel eller protektionism, bostadsfrågan och så vidare – som inte direkt leder till frågan om makten. Här har vi den samhällshistoriska grunden till en revolutionär situation. Givetvis handlar det om en kamp mellan levande historiska krafter och inte en automatisk ansamling av kvantitativa storheter. Detta faktum gör det ensamt omöjligt att passivt förutsäga processens stadier och datum för upproret.

För oss återstår att hålla fingret på den brittiska ekonomins och politikens puls, och inte för ett ögonblick tappa våra allmänna perspektiv ur sikte, att noga hålla uppsikt över alla speciella svängningar, upp- och nedgångar, och avgöra deras plats i den kapitalistiska nedgången. Bara på grundval av en sådan övergripande inriktning kan det revolutionära partiet driva sin egen politik, vars flexibilitet visar sig i det faktum att det tar hänsyn till de speciella svängningarna men inte på något sätt förlorar den grundläggande utvecklingen ur sikte.

Uppenbarligen har min ”vänsterkritiker” – i ett helt annat sammanhang – hört det ena eller andra om att avgöra ”dagen” för revolutionen, och inte förstått att det handlade om ögonblicket för det väpnade upproret, som revolutionen hade satt på dagordningen. Det är två olika frågor, som hänger nära samman men icke desto mindre är helt annorlunda. I det ena fallet handlar det om en historiskt välgrundad prognos och en därav följande allmän strategisk linje. I det andra fallet handlar det om en taktisk plan som förutsätter att man mer eller mindre exakt avgör tid och plats.

Ingen, förutom kanske den engelska statsåklagarens kontor, skulle kunna tänka sig att det väpnade upproret står på dagordningen i Storbritannien idag, och att utarbetandet av en plan, och följaktligen datum, är en praktisk uppgift. Men det är bara i samband därmed man kan tala om ”dagen” eller ”dagarna”. På hösten 1923 fanns det ett sådant fall, nämligen i Tyskland. I dagens Storbritannien är det inte frågan om att slå fast ”dagen” för revolutionen – vi är fortfarande långt från det – utan om att klart inse att alla objektiva omständigheter för ”dagen” närmare, för den inom räckhåll för det proletära partiets skolande och förberedande politik, och på samma gång skapar villkor för en snabb revolutionär utveckling av partiet.

I sitt andra brev för samma kritiker fram ännu mer oväntade argument för att underbygga sin skepsis vad gäller datum (och i själva verket vad gäller revolutionen). ”Den ekonomiska sfären”, hävdar han, ”har praktiskt taget inga gränser... En ny uppfinning, en omgruppering av de kapitalistiska krafterna... Den andra sidan inser också faran... Dessutom kan USA vidta åtgärder mot Storbritanniens kommande krasch. Med andra ord”, avslutar vår kritiker, ”finns det väldigt många möjligheter, och Trotskij har ingalunda gjort slut på allihopa.”

Vår ”vänsterman” behöver alla dessa möjligheter utom en, möjligheten för revolution. Han leker kurragömma med verkligheten och är beredd att gripa efter varenda fantasi. På vilket sätt kan till exempel en ”ny uppfinning” förändra de sociala förhållandena för Storbritanniens utveckling? Sedan Marx’ dagar har det gjorts ett avsevärt antal uppfinningar, som har fått till resultat att den marxistiska lagen om koncentration av produktionen och intensifiering av klassmotsättningarna långtifrån har minskat utan tvärtom har förstärkts. Och även i framtiden kommer nya uppfinningar att ge fördelar till de starka, det vill säga till USA och inte Storbritannien. Otvivelaktigt inser ”den andra sidan”, det vill säga borgarklassen, faran och de kommer att kämpa mot den med alla tänkbara medel. Men själva detta faktum är en avgörande politisk förutsättning för revolutionen.

Slutligen är hans förhoppning om att USA kommer med en räddande hand fullkomligt orimlig. Det är mer sannolikt att USA kommer att försöka hjälpa borgarklassen i händelse av inbördeskrig i Storbritannien. Men det innebär bara att det brittiska proletariatet måste söka allierade utanför sitt eget land. Vi tror att de kommer att hitta dem.

Av detta följer att den brittiska revolutionen oundvikligen kommer att få en internationell karaktär. Vi skulle minst av alla argumentera mot det. Men vår kritiker vill säga något annat. Han uttrycker en förhoppning att USA på det hela taget kommer att lindra förhållandena för den brittiska borgarklassen tillräckligt mycket för att hjälpa den att undvika revolutionen. Det går inte att koka ihop något bättre än det! Varje dag vittnar om att det amerikanska kapitalet är den historiska murbräcka som medvetet och omedvetet riktar de mest förödande slag mot Storbritanniens ställning i världen och hennes inre stabilitet. Men det hindrar inte vår ”vänsterman” från att hoppas att det amerikanska kapitalet artigt kommer att lämna rum för det brittiska kapitalets intressen. Till att börja med ska vi uppenbarligen förvänta oss att USA kommer att avstå från betalningen av Storbritanniens skuld, att utan kompensation lämna över de 300 miljoner dollar som utgör den brittiska valutareserven, att stöda Storbritanniens politik i Kina, kanske till och med ge den brittiska flottan några nya kryssare och överge sina kanadensiska aktier med 50% rabatt till brittiska bolag. Med ett ord ska vi förvänta oss att regeringen i Washington överlämnar statsledningen i den Amerikanska biståndsorganisationens¹⁴ händer, efter att ha valt ut de mest människovänliga kväkarna.

Folk som kan nöja sig med sådant nonsens vågar inte aspirera på ledarskapet över det brittiska proletariatet!

14 **Amerikanska biståndsorganisationen** (ARA – American Relief Association) tillhandahöll i slutet av Första världskriget mediciner och livsmedel till det svält- och sjukdomsdrabbade Europa. Den hjälpte speciellt de kontrarevolutionära vitgardistiska styrkorna under inbördeskriget i Ryssland.

Kapitel 3. Brailsford och marxismen.

Londonutgåvan av boken **Vart går Storbritannien?** utkom med en oväntad inledning av Brailsford, en tidigare borgerlig Radikal som efter kriget gick med i Independent Labour Party och nu är redaktör för deras tidning. Trots sina socialistiska sympatier har inte herr Brailsford upphört att vara Radikal. Och i egenskap av måttfull liberal i ledningen för Independent Labour Party har Brailsford därför hamnat i vänsterflygeln.

Det faktum att det inte är i det underutvecklade Kina, eller ens i Japan (där radikala borgerliga förlag anser det vara till gagn för syftet att sprida upplysningar att ge ut böcker av ryska kommunister), utan i Storbritannien med sina skriande samhällsmotsättningar, som en kommunistbok kan komma ut med en nedlåtande inledning av en medlem ur MacDonalds parti – detta faktum vittnar, i marxisternas ögon, i sig själv om det brittiska politiska tänkandets otroliga efterblivenhet jämfört med de brittiska materiella förhållandena. Vi behöver inte bevisa att denna uppfattning helt klart innehåller ett fördömande av detta oväntade litterära block. Vi behöver en enhetsfront med de arbetande massorna. Enhet eller halv enhet med Brailsford i en litterär front innebär bara att det ideologiska kaos som redan är utbrett i den brittiska arbetarrörelsen förvärras ytterligare, även utan en sådan enhet.

Men det är inte Brailsford som gör fel. Hans historiska roll är att, på samma gång som han ”korrigerar” Thomas och MacDonald, skapa en säkerhetsventil för massornas missnöje, bagatellisera skillnader och lösa upp otvetydiga uppfattningar i en formlös ”vänsterism”. Brailsford har politisk nytta av att uppträda tillsammans med oss. Vi ifrågasätter inte hans ärlighet det minsta (även om vi bestämt minns att vägen till helvetet är stenlagd med reformistiska föresatser). Arbetarmassorna i Storbritannien står oändligt till vänster om Brailsford. Genom att ”umgås vänskapligt” med en kommunist från Moskva döljer Brailsford sitt medlemskap i ett parti som utesluter brittiska kommunister.

Vi har andra mål. Vi behöver inga kamouflager. Vårt första ansvar är att riva bort de ideologiska kamouflagen. De brittiska arbetarmassorna står oändligt långt till vänster om Brailsford, men är ännu inte kraftfulla nog att hitta ett lämpligt språk för sina behov. Skräpet från det förflutna skiljer fortfarande större delen av vänstermassorna från det kommunistiska programmet. Än mer oacceptabelt är det att lägga den minsta tråd till detta skräp. Under kampen för gruvarbetarnas intressen är kommunisterna beredda att ta några steg framåt sida vid sida med herr Brailsford. Men inga ideologiska block, ingen enhetsfront på teorins och programmets område! Det är samma Brailsford som när vår lilla bok gavs ut i USA uttryckte sig så här: ”En avgrund skiljer oss från dessa personer.” Ja, ja, tusen gånger ja! Men utifrån marxismens synvinkel finns det inget mer brottsligt än att lägga litterära olivkvistar över den politiska avgrunden: arbetarna kommer att luras av kamouflaget, trampa på dem och ramla ner.

För herr Brailsford är det absolut nödvändigt med kamouflage. Han använder en revolutionär bok för att angripa revolutionen. Brailsford är försvarare av de demokratiska illusionerna och den parlamentariska fetischismen, och han säger i sin inledning: Se, i vår brittiska demokrati publicerar vi utan fruktan en bolsjevikisk bok – och visar på detta sätt demokratins bredd och styrka.

Än mer, med sin egen lilla demonstration vill Brailsford släta över de (för honom) obehagliga konsekvenserna av den nyligen inträffade rättegången mot kommunisterna. Brailsford erkänner själv detta öppet. Domen mot de brittiska kommunisterna – vid en tidpunkt då revolutionen bara syns som ett fjärran perspektiv – krossar de demokratiska illusionerna oändligt mycket mer slående och övertygande än alla våra böcker och broschyrer. Brailsford inser detta. Han kämpar för att bevara de demokratiska illusionerna, och ”välkomnar” vår bok med följande ord: ”Om den kan komma fritt

från pressarna, om den kan diskuteras... då... skingras mardrömmarna från denna rättegång.” Brailsford försöker på detta billiga sätt rädda de demokratiska illusionerna, och vill på detta sätt antyda för det brittiska proletariatet att om en revolutionär bok, åtföljd av en lämplig dos motgift i form av en pacifistisk inledning, kan uppträda fritt i bokhandlarna i Storbritannien, då bevisar själva detta faktum att den brittiska borgarklassen ödmjukt kommer att böja ner sina huvuden när ”demokraterna” börjar beslagta banker, åkrar, gruvor, fabriker och skeppsvarv. Med andra ord tillrättavisar Brailsford bryskt vår bok med överväganden som står i direkt motsättning till dess syfte, innebörd, anda och bokstav.

Inte undra på att Brailsford förebrående kallar skoningslös polemik för ”ryska metoder”, och hoppas att de inte kommer att väcka de känslor hos de brittiska läsarna som de var ämnade att göra. Vad gäller dessa ”känslor” så kommer vi att vänta. Läsarna är många och olika. Diskussionsmetoderna härrör ur politikens väsen. För att kunna avslöja verkligheten bakom den vedertagna lögnen behövs det ”skoningslöshet”.

Ingenstans i Europa spelar det skenheliga hyckleriet – floskler – en så stor roll som i Storbritannien. De olika politiska grupperna, till och med ”extremisterna” är vana vid att inte beröra vissa frågor under diskussionen med varandra och inte kalla saker och ting vid sina rätta namn. Orsaken till det är att den politiska kampen sedan urminnes tider har förts inom de översta skikten, som inte har glömt bort att det tredje ståndet lyssnar på dem. Systemet med traditioner, anspelningar, förbehåll har under seklernas gång slagit rot uppifrån och ner, och har fått sitt mest reaktionära uttryck i det liberala Labourpartiet, inklusive dessa radikala opposition.

Det handlar inte om en litterär stil utan om politik. Vår polemik retar Brailsford eftersom den avslöjar de grundläggande klassmotsättningarna. Det stämmer helt och hållet att en sådan polemik inte kommer att väcka välvilja utan ilska hos de upplysta läsare som har skolats upp i den parlamentariska traditionen med politiskt hyckleri. Men oaktat Brailsford är det just den effekt som författaren ansåg sig ha rätten att förvänta sig. Det är också helt sant att politikerna med en sådan uppfostran utgör ett massivt skikt mellan arbetarklassen och det kommunistiska programmet. Men klassförhållanden är starkare än traditionellt hyckleri, till och med i Storbritannien. De uppvaknande brittiska arbetarna tvingar sig igenom de nedärvda fördomarnas skal – från Baldwin till Brailsford – och kommer att hitta en liten del av sin egen kamp i vår polemik. Och dessutom kommer detta att vara just det resultat som vi räknar med.

Brailsfords inledning utgör en blandning av överdrivna lovord och måttfulla förebråelser. Lovorden gäller det som är av andrahandsintresse – bokens form. Förebråelserna riktas mot det centrala. De överdrivna lovorden är ämnade att ge de försiktiga angreppen på bolsjevismen speciell betydelse. Brailsford handlar på ett ändamålsenligt sätt. Men vi är i behov av fullständig klarhet. Det är därför vi lika mycket tillbakavisar både Brailsfords lovord och hans förebråelser.

Brailsford handlar ändamålsenligt, men ändå är han omåttligt maktlös. Men det är inte längre hans fel. Han kan inte undfly centrismens historiska uppgift: att dölja verkligheten för att upprätthålla illusionerna. Vi har sett hur fruktlöst han diskuterar lärdomarna från rättegången mot kommunisterna. Samma maktlöshet ligger bakom hela bedömningen av vår bok.

Å ena sidan grundas boken enligt honom på kunskaper om fakta och en förståelse av logiken. Å den andra förefaller det som om bokens författare är ”en person från en annan värld”, som varken kan förstå den brittiska protestantismens karaktär eller hur starka de parlamentariska traditionerna är. ”Denna respekt för majoriteten har inpräntats i generationer av engelsmän” – förklarar Brailsford – ”inte bara i parlamentet, utan också i kyrkor, fackföreningar och till och med klubbar. Vad kan en ryss veta om det? Hur skulle han kunna bedöma traditionens makt i våra äldre civilisationer?”

Brailsfords förmätta maktlöshet ligger i hans metod: han begriper inte att den samhälleliga utvecklingens materiella grund är avgörande. Han stannar till inför traditionerna och de ideologiska anhopningarna efter tidigare kamp och tror att dessa rester är eviga. Han känner inte till den elementära lagen att ideologin är beroende av klassbasen. Att diskutera med honom om detta tema är som att övertyga en uppfinnare av en evighetsmaskin som förnekar lagen om energins oförstörbarhet. Det står klart för varje kunnig marxist, att ju hårdare det brittiska samhällets konservativa former har satt sig, desto mer katastrofalt kommer samhällsvulkanens nya utbrott att bryta sönder de gamla traditionernas och institutionernas skal.

De tankar och fördomar som förs vidare från en generation till en annan förvandlas till en faktor av stor historisk betydelse. Denna fördomarnas ”oberoende” kraft har koncentrerats av historien, och syns ganska väl hos Brailsford själv. Icke desto mindre är de materiella faktorerna starkare än de tankar som återspeglar dem. Det är inte svårt att bli övertygad om det idag, genom det uppbyggliga spektakel som den brittiska liberalismens dödskamp utgör. Går det att tänka sig en starkare tradition?

Till sitt ursprung är liberalismen knuten till protestantismens första rörelser, och följaktligen till revolutionen på 1600-talet som inledde det moderna Storbritanniens historia. Och ändå skrynklar denna mäktiga liberala tradition ihop sig inför våra ögon och förvandlas till aska, likt ett pappersark som slängs på en het kamin. Levande fakta är starkare än döda tankar. Medelklassernas sönderfall i Storbritannien, den brittiska kapitalismens minskande roll i världen – det är dessa materiella fakta som på ett skoningslöst sätt gör processen kort med de liberala traditionerna. Jordbrukets reformator Lloyd George, denna Gracchus-gestalt,¹⁵ som på kvällen förnekar det han har sagt på morgonen, framstår som en utmärkt parodi på den liberala traditionen.

Vi hörde från Brailsford att det är alltför svårt för ”en person från en annan värld” att begripa ”hur djupt... *instinkten att lyda majoriteten* är inpräglad i engelsmännens sinne.” Men det egendomliga är att när Brailsford kliver ner från teoriernas höjder till sfären av levande politiska fakta, då avslöjar han ibland själv oväntat hemligheten bakom att ”lyda majoriteten”.

I sin analys av liberalernas senaste konferens som (halvt om halvt) accepterade bluffen Lloyd Georges program om att, tvärtemot alla sina ”traditioner” och framförallt sin önskan, ”nationalisera jorden”, skrev således Brailsford i *New Leader* den 26 februari [1926]: ”Det var uppenbarligen ersättningen av omkostnaderna ur den centrala kassan (som är beroende av Lloyd George) och gratisluncherna till delegaterna som skapade den nödvändiga majoriteten vid konferensen.” Luncherna *skapade* majoriteten! Dessa realistiska ord visar tydligt att den ädla demokratiska instinkten att lyda majoriteten, som har inpräntats i en hel rad brittiska generationer och är alltför svår för ”en person från en annan värld” att förstå, trots allt ibland behöver gratisluncher av rostbiff och andra stödåtgärder för att uppvisa sin allsmäktighet.

Jag tvivlar på att Brailsford kommer att skriva något bättre än dessa ord. Här stöter våra idealister på något som vanligtvis förstör de metafysiska planerna, det vill säga en stor bit verklighet. Det är sedan länge känt att Kants tyska akademiska anhängare på sin väg att förverkliga det kategoriska imperativet snubblar över hinder som otillräcklig lön, kollegornas intriger eller en grälsjuk svärmor. Den demokratiska socialisten Brailsford skadar sig själv med denna rostbiff – och dessutom en mycket värre skada än han tänker sig.

Vi personer från den andra världen kan givetvis inte riktigt förstå det brittiska folkets ädla beundran

15 **Gaius Gracchus** var romersk politiker och folktribun, bror till Tiberius Sempronius Gracchus. Han införde spannmålsutdelning till Roms fattiga, stärkte riddarståndets ställning och återinförde sin brors jordreform – uppgift från Wikipedia.

för de parlamentariska metoderna. Men varför förvirra oss med uppgifter om att majoriteten inom det liberala partiet, parlamentarismens grundare, upprätthålls med hjälp av en kassabox och en rad luncher som är gratis, men som – dristar vi oss att tro – är ganska påtagliga. En majoritet som man uppnår på detta sätt ser väldigt mycket ut som en mutad eller påhittad majoritet. Och som ni ser handlar det för närvarande bara om en kamp om mandat och poster. Vad kommer att hända när frågan ställs rakt på sak: vem ska ha statsmakten, borgarklassen eller proletariatet? Och vem ska egendomarna tillhöra, kapitalisterna eller folket?

Om det liberala partiets ledare med framgång utnyttjade mutor och korrupcion för parlamentskarriärens skull, vilka våldshandlingar och brott kommer då de härskande klasserna att sky när det handlar om hela deras historiska öde? Jag är väldigt rädd för att om en av oss två verkar komma från en annan värld och inte förstår det allra viktigaste inom brittisk politik, så är det herr Brailsford. Det är *han* som kommer från en annan tidsperiod. Den nya tidsperioden är vår.

Brailsford missar inte tillfället att försvara religionen i sin inledning. Det är intressant att han trots det kallar sig för agnostiker. I Storbritannien används detta ord ibland som en artig, urvatnad salongsterm för ateist. Ännu oftare betecknar det en försagd halv ateism – det vill säga den sorts idealism som, för att använda en parlamentarisk term, avstår från att rösta i frågan om Gud. Och här har vi hyckleriets, traditionsbundenhetens, halvsanningarnas, de halva lögnernas, det filosofiska hycklandets makt. Brailsford anspelar på sin ateism och kallar sig för agnostiker, och försvarar sedan där och då religionen. Det är denna tvetydiga moral och sätt som brittiska revolutionärer skoningslöst måste driva ut ur arbetarrörelsens led. Nog med denna kurragömma, kalla saker och ting vid sitt rätta namn!

Brailsford försvarar religionen genom att förneka dessa klasskaraktär. Ryssarna kan inte förstå, ser ni, vad den engelska religionen är, ”med dess långvariga traditioner och öppna diskussion, den demokratiska formen hos dess ’frikyrkor’... dess relativa frihet från överjordiskhet” och så vidare. Ingen demokratisk präst kunde ha hållit ett bättre och mer urskuldande tal till försvar för religionen än vår agnostiker. Hans vittnesmål å kyrkans vägnar antas ha större tyngd därför att han förklara sig vara icke troende. Dubbelspel och hyckleri hela tiden.

I ett försök att vederlägga protestantismens borgerliga karaktär frågar åklagaren Brailsford om Trotskij någonsin har varit i ett frikyrkokapell i gruvdistrikten, om han någonsin har läst Bunyan eller tittat på anabaptisternas och Femte monarkins mäns revolutionära historia.¹⁶ Jag måste medge att jag aldrig har besökt ett frikyrkokapell i gruvdistrikten och att jag har otillräckliga historiska kunskaper om de fakta som Brailsford talar om. Jag lovar att besöka gruvdistrikten och deras kapell så fort Brailsfords parti tar makten och, i enlighet med demokratins principer, låter mig göra en obehindrad resa i hennes majestäts besittningar. Redan före nämnda datum ska jag försöka bli bekant med Bunyan och anabaptisternas och Femte monarkins mäns historia.

16 **John Bunyan** (1628-1688) försvarade ”Guds ord” mot kväkarnas religiösa avsteg. Han skrev boken **Kristens resa. Anabaptisterna** (alltså vederdöpare) förkastade barndopet och förkunnade i stället dop vid medveten ålder och blev på så sätt pionjärer för den frikyrkliga uppfattningen att den kristna tron kräver ett medvetet ställningstagande. (Uppgift från Wikipedia.)

Femte monarkins män, en puritansk sekt i England, vilken uppstod under 1600-talet och understödde Oliver Cromwells regering, i förhoppning att han vore bestämd att förbereda Kristi tusenåriga rike på jorden eller femte monarkin, som skulle följa efter de fyra gudsfientliga världsmonarkierna.

När sekten fann sig sviken i sin förhoppning, började den agitera mot Cromwell, varför två av dess huvudmän, Feake och Powell, fängslades. 1661, efter engelska restorationen, gjorde femtio medlemmar av sekten ett upprorsförsök i ”konung Jesu namn”. De flesta av deltagarna blev dödade eller fängslade. Kort därefter upplöstes sekten, och dess medlemmar ingick i andra samfund. (Uppgift från Wikipedia.)

Men Brailsford tar alldeles fel om han tror att de fakta och omständigheter som han räknar upp kan förändra bedömningen av religionen i allmänhet och protestantismen i synnerhet. En gång besökte jag en ”frikyrka” i London tillsammans med Lenin och N K Krupskaja, och lyssnade till socialistiska tal mellan psalmerna. En kompositör som hade återvänt från Australien predikade. Han talade om samhällsrevolutionen. I psalmerna bad folket att Gud skulle upprätta en regim där det fanns varken rika eller fattiga. Detta var min första praktiska bekantskap med den brittiska arbetarrörelsen för nästan ett kvarts sekel sedan (1902). Vad har psalmerna för funktion, frågade jag mig, i förhållande till de revolutionära talen? Som säkerhetsventil. Missnöjets hoppresade ånga strömmar ut genom kyrkans ventil och ännu högre upp mot himlen. Det är kyrkans grundläggande funktion i klassamhället.

Olika kyrkor genomför naturligtvis denna uppgift på olika sätt. Den [ryska] ortodoxa kyrkan klarade inte av böndernas primitiva mytologi, och förvandlades vartefter tiden gick mer och mer till en formell byråkratisk apparat jämsides med den tsaristiska apparaten. Prästerna gick hand i hand med byns polismän, och besvarade varje missnöjesyttring från religiösa sekter med förtryck. Och det är därför den ortodoxa kyrkans rötter visade sig vara så svaga, speciellt i industrisamhällena. Efter att ha kastat av sig den byråkratiska kyrkoapparaten gör de ryska arbetarna till den överväldigande majoriteten sig också av med religionen, åtföljda av den unga bondegenerationen.

Protestantismen är något helt annat: den kom till makten som kyrkfana för borgarklassen och städernas och landsbygdens småfolk som kämpade mot kronan, adeln, de privilegierade, den etablerade kyrkans härskare och biskoparna. Protestantismens ursprung och utveckling är så nära knuten till stadskulturens utveckling och borgarklassens kamp för en säkrare och stabilare ställning i samhället att det faktiskt inte behövs några bevis för det. Borgarklassen kunde givetvis inte ha lyckats i sin kamp och behållit makten om den inte i någon mån hade gjort befolkningens lägre skikt, det vill säga hantverkarnas, böndernas och arbetarnas, fana till sin. Under kampen mot adeln knöt borgarklassen de lägre skikten nära sig med hjälp av protestantismen.

Givetvis lade inte en skotsk skogshuggare samma subjektiva innehåll i sina psalmer som den aktade herr Dombey eller hans välborna barnbarnsbarn som sitter i Underhuset till höger eller vänster om herr MacDonald. Men samma sak gäller i lika hög grad för liberalismen. Arbetarliberalerna, inte de fackliga byråkraterna utan proletärerna, tolkade liberalernas program på ett helt annat sätt än Gladstone. De förde in en klassinstinkt i sin liberalism, om än en halvhjärtad sådan. Men kan Brailsford på grund av det vara så djärv att han förnekar att liberalismen är ett program för den uppåtstigande mellan- och småbourgeoisien inom handeln och industrin och för borgerliga intellektuella?

Det stämmer – och Brailsford vill grunda sig på det – att många småborgerliga radikaler som är motståndare till klasskampen lutar åt ateismen, medan de fackliga pionjärerna stod för lika delar kristendom och klasskamp. Men detta står inte på något sätt i motsättning till det som har sagts ovan. Marxismen har aldrig sagt att varje person får sin ranson av religion och filosofiska övertygelser utifrån storleken på sin inkomst eller lön. Frågan är mycket mer komplicerad än så. Liksom andra tankar uppstår religiösa tankar ur livets materiella förhållanden, det vill säga framförallt ur klassmotsättningarna, och tar sig bara långsamt fram från, kommer över, konservatismen, de behov som frambringade dem, och de försvinner först under inverkan av allvarliga slag och drivfjädrar.

Den nyttoinriktade eller owenitiska skolans småborgerliga Radikaler var stridbara ateister så länge de på allvar trodde att de kunde lösa alla samhällsfrågor med hjälp av smärtfria sätt. Men allt eftersom klassmotsättningarna ökade försvann den stridbara radikalismen eller så flyttade den in i Labourpartiet, och tog med sig sitt eget ynkliga, idealistiska högmod och sin egen politiska maktlöshet. Organisatorerna av fackföreningarna lyftes upp av arbetarnas strejker, och kunde inte avsäga sig grunden för sitt eget arbete och källan till sin makt, klasskampen. Men på grund av det stannar

de kvar inom fackföreningarnas organisatoriska gränser, och fullföljer inte kampen till dess nödvändiga revolutionära slutsats. Och det var detta som tillät och tillåter dem att försona sitt fackföreningsarbete med kristendomen, det vill säga med en disciplin som en annan klass' lära och etik har påtvingat proletariatet.

Det är helt obestridligt att revolutionen kommer att upptäcka att en stor del av gruvarbetarna i Wales är hemsökt av religiösa fördomar. Det går inte att tro annat än att gruvarbetarna trots det kommer att fullgöra sin uppgift. Under kampens hetta kommer de att befria sig från en del fördomar, och andra kommer de att bli fria från först efter segern. Men vi förnekar bestämt att den rätta vägen för gruvarbetarna i Wales, och överhuvudtaget för det brittiska proletariatet, kan pekats ut av personer som själva inte har kastat av sig sådant barnsligt nonsens, som inte känner till det mänskliga samhällets struktur, som inte kan bedöma dess dynamik, som inte inser religionens roll i det, och som i en eller annan utsträckning är beredda att underkasta sina handlingar under en kyrklig etik som förenar förtryckare och förtryckta. Sådana ledare är inte att lita på. I det avgörande ögonblicket kan arbetarklassen alltid förvänta sig kapitulation eller direkt förräderi från deras sida, givetvis på grundval av Bergspredikan.

Vi inser klart den brittiska protestantismens traditionella krafter, och Brailsford försöker förgäves låta påskina att vi bedömer protestantismen efter ortodoxin. Nonsens! Vi marxister har för vana att betrakta historiska fenomen i deras samhälleliga sammanhang, på ett konkret sätt, att inte bedöma dem utifrån deras namn utan i enlighet med vilket innehåll som ger dem liv, det vill säga ett samhälle som är uppdelat i klasser.

Protestantismens traditionella makt är stor men inte gränslös. Genom själva sitt väsen, det vill säga i egenskap av religion och inte en politisk lära, är inte protestantismen smidigare än sin yngre bror, liberalismen. Men protestantismens smidighet har sina egna gränser. De kommer att slås fast av djupgående förändringar av Storbritanniens levnadsvillkor. Alla nationella traditioner kommer att utsättas för prövningar. Det som har förverkligats under sekel kommer att förstöras inom loppet av några år. De revolutionära bevisen utgår från obevekliga fakta, och kommer att nå in i medvetandets sista skrymslen där de nedärvda fördomarna gömmer sig. Vår uppgift består av att hjälpa till med detta rengöringsarbete och inte stå i vägen för det som de tvetydiga agnostikerna gör, samtidigt som de gör antydningar om sin ateism för att försvara religionen.

Vi ser således att vi och Brailsford står på motsatta sidor om de ideologiska barriaderna i denna den mest grundläggande fråga, på vilken proletariatets historiska liv och död hänger. Därför är det ett stort missförstånd att vi inför de brittiska läsarna uppträder tillsammans med Brailsford mellan samma pärmar. Så vitt jag kan vill jag rätta till detta misstag med denna artikel.

Kapitel 4. Än en gång om pacifismen och revolutionen:

Ett svar till Bertrand Russell¹⁷

Majoriteten av kritikerna mot min bok i Storbritannien anser dess främsta brist vara att författaren inte är engelsman och därför inte kan förstå engelsk psykologi, engelska traditioner och så vidare. Men man kan säga att ju mer de engelska fabianerna framhärdar med detta argument ju mindre engelska verkar de själva vara. När det kommer till kritan lägger de inte till särskilt mycket till de argument som vi har hört en hel del av från de ryska mensjevikerna och dessförinnan från narodnikerna.¹⁸

Efter att vi nu har segrat är de engelska och överhuvudtaget de europeiska socialisterna benägna att låta oss vara ifred – i enlighet med säregenheterna i vårt land och nationella kultur. På detta sätt vill de i grund och botten bygga ett ideologiskt staket längs samma gränser som Lloyd George, Churchill, Clemenceau¹⁹ försökte bygga ett taggtrådsstängsel under blockaden. ”Det kanske fungerar för ryssarna”, förkunnar ”vänstermännen” försonligt, ”men de skulle bara våga korsa den ryska gränsen med sina erfarenheter och slutsatser.” Den engelska nationalkarakters särdrag tas i anspråk som filosofisk grund för teorin om att bolsjevikerna ”inte ska lägga sig i”.

Fabianerna och andra kritiker vet inte att vi under hela vårt förflutna har härdats mot den sortens argument. Men det är ironiskt: nu – det vill säga efter att vi har segrat – håller fabianerna med om att bolsjevismen, det vill säga marxismen i handling, passar för Rysslands nationella särdrag. Men den gamla traditionella ryska ideologin – dessutom inte bara härskarnas ideologi utan också oppositionens – ansåg alltid att marxismen var en skapelse av den västliga kulturen, och de förkunnade att den inte alls var förenlig med den ryska nationella utvecklingens säregenheter. Sedan urminnes tider har den överväldigande majoriteten av Rysslands tidningar kungjort att de ryska marxisterna var ideologiska främlingar som förgäves strävade att överföra Englands historiska erfarenheter på rysk mark. Så fort tillfälle gavs blev vi påmind om att Marx utarbetade sin teori om den ekonomiska utvecklingen på British Museum allmedan han analyserade den engelska kapitalismen och dess motsättningar. Kunde verkligen lärdomarna från den brittiska kapitalismen betyda något för Ryssland, med sina enastående ”särdrag”, med sin övervägande bondebefolkning, med sina byar och sin ortodoxi?

Så sa de ryska reaktionärerna och narodnikerna, med nödvändiga variationer till vänster och till höger. Inte bara fram till och under kriget, utan till och med efter februarirevolutionen 1917, när herr Henderson kom till Ryssland för att övertyga de ryska arbetarna om att fortsätta kriget mot Tyskland. Då fanns det knappt en enda socialist i världen, varken till höger eller vänster, som trodde att bolsjevismen var svaret på Rysslands nationella särdrag. Nej, på den tiden ansåg man oss i bästa fall vara galningar.

Våra egna fabianer, de ryska mensjevikerna och så kallade socialistrevolutionärerna, drog fram samma argument mot oss som vi idag får höra från Lansbury, Brailsford, Russell och deras kollegor längre till höger som om de har uppdragats av den sant brittiska filosofin. Anspelningar på nationella särdrag är trots allt det sista redskapet som den ideologiska reaktionen tar till för att försvara sig mot

17 **Bertrand Russell** (1872-1970) var en engelsk matematiker och filosof som var pacifist under Första världskriget. Mot slutet av sitt liv var han ledare för rörelsen mot Vietnamkriget, och han organiserade Russelltribunalen i Stockholm 1967 mot den amerikanska regeringens krigsförbrytelser i Sydostasien

18 **Narodnikerna** (populisterna) var en rörelse bland ryska intellektuella som mellan 1876 och 1879 bedrev arbete bland bönderna. 1879 splittrades de och en del utvecklades senare till det socialistrevolutionära partiet.

19 **Georges Clemenceau** (1841-1929) var premiärminister i Frankrike mellan 1906 och 1919. Använde militär för att knäcka en gruvarbetarstrejk. Ledde den franska delegationen vid Versailleskonferensen 1919.

tidens revolutionära frågor. Med detta vill vi inte alls säga att det inte finns några nationella särdrag eller att de är oväsentliga. Anhopningarna av institutioner och sedvänjor från det förflutna är en stark konservativ kraft. Men när det kommer till kritan är det de nuvarande levande krafterna som avgör.

Det går inte att förbättra den brittiska kolindustrins ställning på världsmarknaden genom att hänvisa till nationella traditioner. Samtidigt är kolindustrins roll för Storbritanniens öde oändligt mycket viktigare än parlamentarismens alla påhitt och ceremoniella riter. Underhuset stöds av kol, inte tvärtom. De engelska egendomsformernas och produktionssättets konservatism är just ett sådant nationellt ”särdrag” som bara kan fördjupa samhällskrisen och alla därav följande revolutionära motsättningar.

Herr Bertrand Russell, filosofisk matematiker, matematisk filosof, demokratisk aristokrat och socialistisk dilettant, ansåg det – inte för första gången – vara sin plikt att ta itu med uppgiften att krossa de fördärvliga idéer som härstammar från Moskva och är mot den anglosaxiska andan.

I fråga om religionen går Russell ett steg längre än Brailsford. Han medger att varje organiserad religion, det vill säga kyrka, i den moderna världen måste vara en reaktionär kraft (det hindrar inte Russell från att även i denna fråga lämna kvar ett kryphål: den personliga religionen är en privat fråga, säger han). Russell håller med om våra argument angående det faktum att inte ens de mest blomstrande kungar kan bli en beståndsdel i ett socialistiskt samhälle. Russell vägrar se den parlamentariska vägen som en säker väg till socialismen. Men alla dessa medgivanden, och en hel del andra, gör Russell bara för att desto klarare visa hur antirevolutionärt hans tänkande är i frågan om vägen för den engelska arbetarklassen.

Russell förklarar att den proletära revolutionen inte bara är farlig utan en katastrof i Storbritannien. England är alltför beroende av länderna på andra sidan Atlanten och framförallt USA. Om de brittiska öarna skärs av från omvärlden genom en blockad, så skulle de inte kunna försörja mer än 20 miljoner personer av befolkningen. Under dessa omständigheter, säger Russell ironiskt, kommer inte Trotskijs sympati att ge oss någon större tröst. ”Fram tills dess Sovjetryssland kan placera en starkare flotta än USA i Atlanten, så är det inte klart vad vi skulle uppnå med denna sympati, oavsett hur entusiastisk den må vara.”

Dessa strategiska överväganden är mycket intressanta för att komma från en pacifist. För det första får vi höra att den brittiska pacifismens öde, vad gäller försöken att förena sig med arbetarklassen, är beroende av den amerikanska flottans styrka. För det andra får vi höra att det inte vore så illa för den brittiska pacifismen att få skydd mot sina fiender av en sovjetisk flotta av lämplig styrka. Vår ärevärdiga idealist viftar föraktfullt undan de ideologiska sympatier som inte backas upp med tillräckligt många granater och minor. Men här går han uppenbarligen för långt.

Russells egen sympati för oktoberrevolutionen (en sympati som dessutom mest såg ut som motvilja) var inte mycket till ”tröst” för oss under de sista åren. Men det var de brittiska och allmänt sett de europeiska arbetarmassornas sympati som räddade oss. Churchill tillfogade oss givetvis så mycket skador som han kunde. Chamberlain gjorde allt han kunde. Men vi hade övermannats för länge sedan om inte den härskande klassen i Storbritannien hade varit rädda för att sätta in sina väpnade styrkor mot oss. Denna garanti var naturligtvis inte absolut. Men det visade sig att den – tillsammans med motsättningarna mellan de kapitalistiska staterna – under de mest kritiska åren räckte för att skydda oss mot en storskalig intervention.

Under tiden försökte våra egna Russell ända fram till och efter oktober övertyga oss om att antingen Hohenzollerns eller Ententens trupper skulle övermanna oss. De sa till oss att det ryska proletariet var det mest efterblivna och minsta i världen, och bara kunde ta makten i händelse av en seger för

världsrevolutionen.

Att hänvisa till den internationella revolutionen som en förutsättning för att störta borgarklassen i sitt eget land är inget annat än ett förkastande av revolutionen. För vad är den internationella revolutionen? Det är en kedja – och dessutom inte någon oavbruten sådan – av nationella revolutioner, som var och en främjar de andra med sina framgångar och i sin tur lider av deras nederlag.

När den revolutionära situationen i Tyskland nådde en höjdpunkt 1923, anspelade vänstersocialdemokraterna under sin kamp mot kommunisterna på faran för en militär invasion från Frankrikes och Polens sida. De tyska vänsternsjevikerna var åtminstone i ord fullt beredda att gripa makten i Tyskland, under förutsättning att proletariatet i Frankrike först segrade. Denna mensjevikiska propaganda var ett av de element som förlamade den tyska arbetarklassens revolutionära aktioner.

Ifall den politiska situationen i Frankrike skulle intensifieras på ett avgörande sätt – och vi närmar oss det – då kommer de franska socialisterna tveklöst att skrämja de franska arbetarna med risken för å ena sidan hämnd från Tysklands sida och å den andra en brittisk flottblockad. Men vem vågar tvivla på att Leon Blum, Jean Longuet och andra hjältar skulle gå med på att erövra makten, under förutsättning att arbetarklasserna i Tyskland och Storbritannien först hade uppnått en fullständig seger!²⁰ Socialisterna i små länder anser det dubbelt omöjligt att påbörja sin revolution så länge borgarklassen har makten i de stora staterna. Dresserade sälar på en cirkus kastar en brinnande fackla fram och tillbaka med ungefär lika stor skicklighet som mensjevikerna i olika länder kastar rätten att ta det revolutionära initiativet fram och tillbaka.

Pacifisten Russell tror att det inte går att inleda revolutionen i Storbritannien så länge USA har en mäktig flotta. Det vore naturligtvis bra om det amerikanska proletariatet skulle ta över makten och därmed flottan under den närmaste framtiden. Men skulle inte Russells amerikanska motsvarighet säga att Storbritanniens och Japans flotta tillsammans oundvikligen skulle hota den proletära makten i USA?

Det är sant att man kunde förbigå detta argument om den proletära revolutionen faktiskt skulle bryta ut nästa gång i USA. Tyvärr finns det ännu inga tecken på det. På det stora hela ligger Storbritannien oändligt mycket närmare revolutionen än Nordamerika. Följaktligen måste vi räkna med att proletariatets kamp om makten i Storbritannien kommer att äga rum medan den amerikanska borgarklassens styre fortfarande är orubbat.

Vad bör göras? Russell pekar – förvisso ganska ironiskt – ut en väg ur situationen: han föreslår att Sovjetunionen ska bygga upp en flotta som kan säkra fri tillfart till det proletära Storbritannien. Olyckligtvis tillåter oss vårt lands fattigdom och tekniska underutveckling för tillfället inte att fullfölja detta program. Det vore naturligtvis mer fördelaktigt, enklare och mer ekonomiskt om den proletära revolutionen skulle börja i USA och sprida sig via Storbritannien från väst till öst, via Europa och till Asien. Men den verkliga händelseutvecklingen är inte sådan: precis som alla andra kedjor kommer den världsomfattande kedjan av kapitalistiska makter att brista i sin svagaste länk. Efter det tsaristiska Ryssland kom Österrike-Ungern, Tyskland och Italien närmast en proletär revolution. Gottgörelse för kriget ligger fortfarande framför Frankrike och Storbritannien. Europa är i sin helhet oändligt mycket närmare ett revolutionärt uppror än USA. Det är vad vi måste räkna med.

Med tanke på sitt grundläggande beroende av import och export skulle givetvis situationen i ett Storbritannien som satts i blockad vara mycket allvarligare än något annat land i Europa. Men ett

20 **Leon Blum** (1872-1950) var ledare för det franska socialistpartiet och premiärminister i Folkfrontsregeringarna 1936 och 1937.

Jean Longuet (1876-1928) var en fransk högersocialist.

revolutionärt Storbritannien skulle också ha enorma resurser under kampen för att övervinna dessa hinder.

När Russell anspelar på den amerikanska flottan, så glömmer han av någon anledning Storbritanniens flotta. I vems händer kommer den att befinna sig? Om det är i borgarklassens händer då kommer en mycket närmare och mer akut fara att hota den proletära revolutionen, inte från den amerikanska utan den brittiska flottan. Men om flottan ligger i proletariatets händer då blir situationen genast oändligt mycket mer gynnsam än vad Russell framställer den. Vår kritiker har inte ett ord att säga om denna inte oviktiga fråga. Vi måste dröja vid denna fråga närmare.

Den största säregenheten med Storbritanniens utveckling är att det ligger på en ö. Den brittiska flottans roll för landets framgångar uttrycker detta särdrag på ett mycket livfullt sätt. De brittiska socialisterna förebrår oss för att vi är okunniga om eller inte förstår den brittiska andans dolda eller obestämbare särdrag, och ändå glömmer de under diskussionen om den proletära revolutionens problem fullständigt bort en så i högsta drag mätbar storhet som den brittiska flottan. Russell kallar ironiskt på den sovjetiska flottans hjälp, men säger ingenting om den flotta som förstärktes med lätta kryssare när MacDonalds, Brailsfords och Lansburys parti satt vid makten.

Här handlar det om att ta makten i ett land där proletariatet utgör en överväldigande majoritet av befolkningen. En politisk förutsättning för framgång måste vara att proletariatet själv strävar efter att ta makten till varje pris, det vill säga till priset av stora offer. Bara ett revolutionärt parti kan förena arbetarmassorna i dessa strävanden.

En andra förutsättning för framgång är en klar förståelse av kampens vägar och metoder. Bara ett arbetarparti som har botat sina ögon från pacifismens grå starr kan se och förklara för proletariatet att det verkliga överförandet av makten från en klass till en annan i oändligt mycket större grad beror på den brittiska armén och flottan än på parlamentet. Proletariatets kamp om makten måste därför bli en kamp om flottan. Man måste få sjömännen – givetvis inte amiralerna utan eldarna, elektrikererna, matroserna – att förstå arbetarklassens uppgifter och mål. Trots alla hinder måste man hitta en väg till dem. Bara med hjälp av ett systematiskt, envist, tålmodigt förberedande arbete går det att skapa en situation där borgarklassen inte kan lita till flottan i kampen mot proletariatet. Och om situationen är en annan så är det meningslöst att tala om seger.

Det går naturligtvis inte att föreställa sig att hela flottan, och dessutom i stridsordning, kommer att gå över till proletariatets sida redan under revolutionens första period. Det kommer inte att ske utan djupgående inre omvälvningar inom själva flottan. Alla revolutioners historia vittnar om detta. Tillsammans med de drastiska förändringarna av befälsstrukturen innebär dessa omvälvningar oundvikligen att flottan kommer att försvagas under en förhållandevis långdragen period. Och vi kan inte heller blunda för detta. Men denna period av kris och inre svaghet kommer att gå över snabbare ju mer beslutsamt proletariatets ledande parti agerar, ju bättre det har upprättat band till flottan under den förberedande perioden, ju djärvare det är under perioden av kamp, ju klarare det visar för alla förtryckta att det kan gripa makten och behålla den.

Pacifismen påverkar den härskande klassens krigsmaskin i bara mycket obetydlig grad. Det bästa beviset på detta är Russells egna modiga men något fruktlösa erfarenheter under kriget. Det inskränkte sig till att några få tusen män åberopade "samvetsskäl" och kastades i fängelse. I den gamla tsaristiska armén drabbades en del sektmedlemmar, i synnerhet Tolstojs anhängare, av förföljelser för denna sorts pacifistisk antimilitarism. Men det var inte de som genomförde uppgiften att störta tsarismen. Och i Storbritannien förhindrade de inte, och kunde inte förhindra, kriget som genomfördes ända till slutet.

Pacifismen riktar sig inte så mycket till den borgerliga statens militära organisation som till de

arbetande massorna. Här är dess inflytande helt fördärligt. Den förlamar viljan hos de som hur som helst inte lider av något överskott av vilja. Den predikar vapnens skadlighet till de som hur som helst är obeväpnade och är offer för ett klassvåld. Under nuvarande omständigheter i Storbritanniens liv, när frågan om makten ställs rakt ut, är Russells pacifism helt igenom reaktionär.

För inte så länge sedan rapporterade tidningarna att Lansbury uppmanade de brittiska soldaterna att inte skjuta på de strejkande. Tusentals arbetande män och kvinnor som var med på mötet höjde knytnävarna för att visa sin solidaritet med denna uppmaning, som förvisso rimmar illa med MacDonalds politik, men å andra sidan utgör ett viktigt steg på vägen till revolutionen. Man måste vara mycket naiv för att tro att att Lansburys vädjan öppnar möjligheter för en fredlig, oblodig, pacifistisk lösning på frågan om makten. I den mån denna uppmaning framkallar ett svar i praktiken, kommer den tvärtom oundvikligen att gynna hårda militära sammandrabbningar.

Det går inte tänka sig att alla soldater och matrosar kommer att vägra att skjuta mot arbetarna på samma gång. I verkligheten kommer revolutionen att driva in en kil i armén och flottan, sprickan kommer att löpa rakt igenom varenda kompani, igenom besättningarna på vartenda slagskepp. En soldat kommer redan att ha bestämt sig för att inte skjuta, även om det kommer att kosta honom livet. En annan kommer att tveka. En tredje kommer att vara beredd att skjuta var och en som vägrar att skjuta. Under den inledande perioden kommer de som tvekar att vara flest. Vad händer hos oss 1905 och 1917? En soldat eller matros som i praktiken visade sin solidaritet med arbetarna blev beskjuten av officerarna. I nästa skede blev officeren skjuten av soldaterna, som rycktes med av sina mer avancerade kamraters hjältemodiga exempel. Konflikterna spred sig. Ett regemente där de revolutionära delarna dominerade gjorde motstånd mot ett regemente där den gamla befälsstrukturen fortfarande behöll makten. Samtidigt beväpnade sig arbetarna med stöd av de revolutionära regementena. Det var samma sak i flottan.

Vi vill starkt råda Russell och hans anhängare att titta på den sovjetproducerade filmen *Pansarkrysaren Potemkin*, som klart nog visar revolutionens mekanismer i en beväpnad folkmassa. Det skulle vara ännu viktigare att visa denna film för brittiska arbetare och matrosar. Låt oss hoppas att Labourpartiet gör det när det kommer till makten.

De oförbätterliga borgerliga hycklarna och civiliserade kannibalerna kommer givetvis indignerat att tala om hur vi ställer broder mot broder, meniga mot officerare, och så vidare. Pacifisterna kommer att upprepa deras ord. Än en gång kommer de inte att underlåta att påminna om att vi ser allting i form av blodspillan eftersom vi inte är medvetna om Storbritanniens säregenheter, och underskattar den kristna moralens välgörande inflytande över örlogsofficerare, poliser och Joynson-Hicks. Men det kommer inte att hindra oss. Den revolutionära politiken måste först och främst se fakta i ögonen för att kunna förutse den fortsatta utvecklingen. Den revolutionära politiken verkar fantastisk för källborgarna bara därför att den förutser vad som kan hända i övermorgon medan de inte ens vågar tänka på morgondagen.

I ett läge när nationens organism i sin helhet inte kan räddas med hjälp av konservativ behandling utan bara med hjälp av kirurgiska ingrepp, genom att avlägsna det sjuka organet – det vill säga den klass som har överlevt sig själv – då har de pacifistiska predikningarna sitt ursprung i en i grund och botten egoistisk likgiltighet. Under sådana förhållanden är det mest "barmhärtiga" att vara så bestämd som möjligt så att kampen förkortas och lidandet minskar. Ju mer beslutsamt det brittiska proletariet lägger beslag på den brittiska borgarklassens medel och verktyg, ju mindre kommer den amerikanska borgarklassen att frestas att lägga sig i kampen. Ju fortare och mer fullständigt den proletära makten i Storbritannien tar kontrollen över den brittiska flottan, desto mindre kommer den amerikanska flottan att kunna krossa denna makt. Vi vill inte med detta säga att det är uteslutet med militär invasion från den transatlantiska republikens sida. Tvärtom är det mycket troligt, och inom

vissa ramar uppriktigt sagt oundvikligt. Men konsekvenserna av denna invasion beror i oerhört stor omfattning på vår egen politik fram till och under revolutionen.

Hur den franska flottan agerar kommer att ha stor betydelse för en blockad mot den brittiska öarna och framförallt om de kommer att isoleras från den europeiska kontinenten. Kommer den franska borgarklassen att kunna sätta in sina fartyg mot en proletär revolution i Storbritannien? Vi har redan haft en del erfarenheter på den punkten. 1918 skickade Millerand²¹ franska slagskepp mot sovjetrepublikens hamnar i Svarta havet. Resultatet är välkänt. Kryssaren *Waldeck-Rousseau* höjde upprorsfanan. Inte heller gick det så bra för engelsmännen i norra Ryssland. Revolutionen är mycket smittsam. Och örlogsmatrosor är mer mottagliga för revolutionära infektioner än någon annan.

Vid den tidpunkt då de franska matroserna Marty och Badin gjorde myteri därför att de inte ville gå mot den proletära revolutionen i Ryssland,²² stod Frankrike på själva höjdpunkten av sin makt. Nu har en period av gottgörelse för kriget inletts för Frankrike lika mycket som för Storbritannien. Att tro att den franska borgarklassen fortfarande skulle kunna spela rollen som polis på Atlanten, eller ens bara i Engelska kanalen, i en situation där monarkin, godsägarna, bankirerna och industriägarna har störtats i Storbritannien, är att uppvisa en skrämmande optimism vad gäller borgarklassen och en skamlig pessimism vad gäller proletariatet.

Det var inte för inte som Storbritannien, det vill säga hennes borgarklass, var drottning över haven. Den brittiska revolutionen kommer att skicka stora svallvågor över alla hav. Det första resultatet kommer att bli att disciplinen undergrävs i alla flottor. Vem vet om inte det amerikanska överkommandot under dessa omständigheter kan avstå från alla tankar på en strikt flottblockad, och dra tillbaka sina skepp så långt som möjligt från den europeiska smitthärden.

Och slutligen är inte flottan någon avgörande skiljedomare ens i USA självt. Den kapitalistiska regimen i USA är mäktigare än någon annanstans. Vi känner lika väl som Russell till *American Federation of Labors* kontrarevolutionära karaktär, som han påminner oss om.²³ Precis som USA:s borgarklass har höjt kapitalets makt till aldrig tidigare skådade höjder, så har *American Federation of Labor* tagit försonlighet som metod till sin yttersta gräns.

Men det innebär ingalunda att den amerikanska borgarklassen är allsmäktig. Den är oändligt starkare gentemot den europeiska borgarklassen än mot det europeiska proletariatet. De revolutionära instinkterna och känslorna hos de olika raser som utgör Nordamerikas arbetande massor slumrar och jäser under ytan på den amerikanska arbetararistokratin, världens mest privilegierade arbetararistokrati.

En revolution i det anglosaxiska landet på andra sidan Atlanten kommer att få en mycket större effekt på USA:s proletariat än någon annan revolution. Det innebär dock inte att den amerikanska borgarklassens styre kommer att störtas dagen efter det brittiska proletariatets maktövertagande. Det kommer att krävas en hel rad ekonomiska, militära och politiska omvälvningar innan dollarns makt kan störtas. Den amerikanska borgarklassen röjer själv vägen för dessa omvälvningar genom att investera sitt kapital över hela världen, och på så sätt knyta sin makt till Europas kaos och krut-

21 **Alexandre Millerand** (1859-1943) blev 1899 den första socialisten som gick med i en borgerlig regering, och uteslöts därefter ur det franska socialistpartiet. Han innehade flera regeringsposter och valdes 1920 till president för den franska republiken. Som premiärminister förespråkade han att Frankrike skulle intervensera mot Sovjetryssland.

22 **Andre Marty** (1886-1956) ledde den 16 april 1919 ett myteri bland franska matrosor i Svarta havsflottan som hade skickats för att hjälpa de kontrarevolutionära vitgardisterna i Ryssland. Marty blev senare en framstående ledare i det franska kommunistpartiet.

23 **American Federation of Labor** (AFL) bildades 1881 som ett konservativt förbund av fackföreningar för yrkesutbildade arbetare. 1935 bildade flera medlemmar i AFL Committee of Industrial Organizations (CIO) som senare blev ett förbund av industrifackföreningar.

durken i öst. Men revolutionen i Storbritannien kommer oundvikligen att ge ett starkt eko på andra sidan ”pölen”, både på New York-börsen och i arbetarkvarteren i Chicago.

Det kommer att ske en omedelbar förändring av både borgarklassens och proletariats medvetande i USA: borgarklassen kommer att känna sig svagare och arbetarklassen – starkare. Men klassmedvetandet är en ytterst viktig beståndsdel i de så kallade styrkeförhållandena. Inte heller detta innebär att de amerikanska bankirerna och trusternas magnater kommer att vara oförmögna att försöka kväva det brittiska proletariats revolution ekonomiskt med hjälp av sin flotta. Men dessa försök skulle i sig själva innebära ytterligare törnar för USA:s inre regim. Slutligen kommer inte bara de revolutionära händelserna i Storbritannien utan också de nya attityder som de framkallar inom USA:s proletariat att få effekter i själva hjärtat på varje amerikanskt slagskepp, i maskinrummet.

Sammantaget innebär inte allt detta att den proletära revolutionen i Storbritannien inte kommer att vara full av svårigheter och faror. Tvärtom är svårigheterna och farorna enorma. Men de finns på båda sidor. Det ingår i själva verket i revolutionens själva väsen. Ju större plats ett givet land tar i världen, ju mäktigare kommer aktionens och reaktionens krafter att bli som revolutionen väcker och utvecklar. Under dessa villkor kan våra ”sympatier” vara av viss betydelse.

Revolutioner äger inte rum i den mest fördelaktiga ordningsföljden. Överhuvudtaget äger inte revolutioner rum godtyckligt. Om det skulle gå att planera en revolutionär marschväg rationellt, så skulle det troligen gå att undvika revolutionen helt och hållet. Men det är just poängen: revolutionen är ett uttryck för att det inte går att omvandla samhället med hjälp av rationella metoder. Mot materiella intressen är logiska argument maktlösa, även om man som Russell förfinar dem till matematiska formler. De härskande klasserna kommer att döma hela civilisationen – tillsammans med dess matematik – till ödeläggelse hellre än att avsäga sig sina privilegier. Den kommande revolutionen finns i sin linda redan i kampen mellan gruvarbetarna och Storbritanniens kolmagnater – precis som majsens stjälkar och ax finns redan i fröet.

Den mänskliga historiens irrationella faktorer verkar allra mest strikt via klassmotsättningarna. Man kan inte bortse från dessa irrationella faktorer. Precis som matematiken kan komma fram till fullkomligt realistiska slutsatser genom att använda irrationella storheter, så kan politiken göra samhällssystemet rationellt, det vill säga ge det en förnuftig ordning, bara genom att helt klart ta med samhällets irrationella motsättningar i beräkningen för att en gång för alla kunna övervinna dem: inte genom att undvika revolutionen utan med hjälp av den.

* * *

I praktiken skulle vi kunna sluta med detta. De invändningar som Russell reste gav oss möjlighet att dessutom analysera de sidor av problemet som våra lilla bok lämnade i bakgrunden. Men det kan kanske vara av värde att dröja vid vår kritikers sista och starkaste argument. Russell förkunnar att vår inställning till den brittiska revolutionen dikteras av... vår ryska patriotism. Han säger: ”Jag är rädd att han [Trotskij] precis som resten av oss, när det kommer till kritan är patriot: en kommunistisk revolution i England vore till fördel för Ryssland, och därför förordar han den utan att på ett opartiskt sätt bedöma om den vore till fördel för oss.”

Detta argument har alla fördelar utom att vara nytt. Sedan länge har Chamberlains och Joynson-Hicks' tidningar – och även *Morning Post*, som har drivit denna linje med stor glöd – argumenterat att den internationella kommunistiska rörelsen tjänar den sovjetiska imperialismens intressen, som i sin tur fortsätter den tsaristiska politikens traditioner. Den sortens anklagelser påbörjades så fort borgarklassen blev övertygade om att vårt parti hade gripit makten på allvar och inte tänkte ge upp den.

Som bekant var anklagelserna under perioden omedelbart före och efter maktövertagandet raka

motsatsen. De anklagade bolsjevikerna för att helt sakna nationella känslor, och bolsjevikedarna för att driva Hohenzollerns politik i Ryssland. Det är inte heller så länge sedan. Arthur Henderson, Emile Vandervelde, Albert Thomas²⁴ och andra kom till Ryssland för att övertyga de ryska arbetarna om att bolsjevikerna var beredda att förråda Rysslands grundläggande intressen för sina egna internationella hjärnspökens skull (eller i andra versioner för den tyske kejsarens guld). Även då utvecklade *Morning Post* detta tema mer livfullt och energiskt än någon annan. Precis som Russell nu anklagar oss för att vara beredda att minska Storbritanniens befolkning till 20 miljoner invånare i den sovjetiska imperialismens intressen, så anklagade de oss för nio år sedan för att hjärtlöst vara redo att minska Rysslands befolkning till hälften eller en tredjedel i namn av våra nationsfientliga mål.

Som bekant intog vårt parti ståndpunkten att det vore en lika stor fördel för den ryska arbetarklassen som för den internationella om det tsaristiska Ryssland skulle lida nederlag under kriget. Ententens socialistiska lakejer lyckades inte få oss att vika från denna ståndpunkt. Vid tiden för freden i Brest-Litovsk²⁵ blev anklagelserna om en mot nationen fientlig politik (enligt den andra versionen för att samarbeta med Hohenzollern) ursinniga. Icke desto mindre lät vårt parti sig inte förledas att dras med i kriget i det amerikanska kapitalets intressen. Hohenzollerns regim föll och oktoberrevolutionen spelade en lika stor roll för dess fall som Ententens vapen. Fiendskapen mellan sovjetrepubliken och regeringarna i den segerrika Ententen trädde i förgrunden.

Storbritanniens härskare spelar den mest reaktionära rollen i världen: i Europa, Egypten, Turkiet, Persien, Indien och Kina. Varenda förändring av den ekonomiska och politiska världssituationen är ett slag mot Storbritanniens styre. Av denna orsak kommer den förfallande brittiska borgarklassen att kämpa med näbbar och klor mot varje förändring för att avvärja varje urholkning av sin makt. Den amerikanska borgarklassen är mäktigare. Dess kamp mot revolutionen kommer att ske i mer storslagen skala. Men för närvarande befinner sig Amerika fortfarande på andra plats. I Europa, Asien och Afrika är Storbritanniens härskande klass den revolutionära rörelsens mest ondskefulla fiende.

För en socialist borde detta faktum räcka för att förklara fiendskapen mellan Sovjetunionen och det brittiska imperiet. Är vi "patrioter"? I samma utsträckning som vi var "antipatrioter" under det imperialistiska kriget, Vi använder statsmakten och dess metoder för att försvara samma intressen som vi kämpade för med upprorets metoder: det internationella proletariats intressen.

När Russell säger att vi är beredda att offra den brittiska arbetarklassens intressen i den sovjetiska statens intressen så är det inte bara felaktigt utan också idiotiskt. Varje försvagning av det brittiska proletariats, och i synnerhet om det skulle förlora i öppen kamp, skulle oundvikligen rikta ett hårt slag mot både Sovjetunionens internationella och inhemska ställning.

När de tyska kommunisterna i mars 1921 på ett konstgjort sätt försökte tvinga fram en proletär revolution, så kritiserades de hårt av Kominterns tredje kongress. För att rättfärdiga sig själva hänvisade de till sovjetrepublikens besvärliga situation och nödvändigheten att komma till hennes hjälp. Tillsammans med Lenin sa jag till dem: varken heroiska utbrott eller ännu mindre revolutionära äventyr kommer att kunna hjälpa sovjetrepubliken. Vi är i behov av samma sak som det tyska

24 **Emile Vandervelde** (1866-1938) var ledare för det belgiska socialistpartiet och ordförande för Andra internationalen (1929-36). Under Första världskriget satt han med i den borgerliga regeringen.

Albert Thomas (1878-1932) var medlem i det franska socialistpartiet. Gick med i den franska koalitionsregeringen 1914.

25 **Brest-Litovsk** var en stad på gränsen mellan Polen och Ryssland där fredsfördraget som avslutade fientligheterna mellan Ryssland och Tyskland skrevs under den 3 mars 1918. Villkoren var ytterst ogynnsamma för Sovjetunionens intressen, men sovjetregeringen tvingades skriva under eftersom den vid den tidpunkten inte kunde fortsätta kriget.

proletariatet, det vill säga en segerrik revolution. Det vore ett grundläggande misstag att tro att proletariatet i något land skulle vidta några som helst åtgärder i sovjetstatens intressen, om inte dessa åtgärder härrör från dess egna intressen som en klass som kämpar för sin fullständiga befrielse. Denna uppfattning är rotad i vårt kött och blod, men är främmande för de socialisterna som – om inte alltid så åtminstone i de avgörande ögonblicken – undantagslöst visar sig stå på den egna borgarklassens sida. Och Russell är inget undantag.

Det är sant att han under kriget ganska modigt gick emot sin egen regering, även om hans motstånd var politiskt hopplöst. Det var en enskild demonstration, en tröst för hans samvete – regimens öde stod aldrig ens lite på spel. Men när det kommer till frågan om proletariatets revolution, då har han inte några andra argument i sin intellektuella arsenal än de som hänför honom till *Morning Post* och Churchill och hans gelikar i Storbritannien.

Den största säregenheten inom brittisk politik – och den sammanfattar landets tidigare historia – är den skriande motsättningen mellan hur revolutionärt mogna de ekonomiska faktorerna är och hur oerhört underutvecklade de ideologiska formerna är, i synnerhet inom arbetarklassens led. Denna grundläggande säregenhet förstås allra minst av just de personer som är dess mest slående yttring: borgerliga humanister, nutida upplysare och pacifister. Sida vid sida med de reaktionära småborgerliga reformisterna ser de sig manade att leda proletariatet.

Bertrand Russell är inte den värste. Men hans skrifter om sociala och politiska frågor, hans vädjanden mot kriget, hans diskussion med Scott Nearing²⁶ om regimen i Sovjet, visar på ett otvetydigt sätt hans ytliga dilettantism, hans politiska blindhet, fullständiga brist på förståelse av den historiska utvecklingens grundläggande mekanismer, det vill säga kampen mellan levande klasser som uppstår på grundval av produktionen. Mot historien ställer han propaganda för olika pacifistiska paroller som han själv formulerar på ett erbarmligt sätt. Han glömmer dock att förklara varför den pacifistiska upplysningen inte skyddar oss från krig och revolutioner, trots att så framstående personer som Robert Owen under 1800-talets första hälft, de franska upplysarna på 1700-talet, kväkarna ända sedan 1600-talet, och dessutom många andra har intresserat sig för den.

Russell är en nutida upplysare, som inte har ärvt den gamla upplysningens entusiasm utan bara dess ideologiska fördomar. Russell är helt igenom skeptiker. Han verkar ställa vetenskapens och teknologins fredliga, gradvisa metoder mot revolutionens våldsamma metoder. Men han tror lika lite på det vetenskapliga tänkandets makt att frälsa som han tror på de revolutionära aktionernas styrka.

I sin polemik mot Nearing försöker han, under täckmantel av pseudosocialistiska fraser, nedvärdera, misskreditera och kompromettera det ryska proletariatets revolutionära initiativ. I sin polemik mot biologen Haldane,²⁷ hånar han de tekniska vetenskapernas optimism. I sin lilla bok **Daedalus och Icarus eller Vetenskapen och framtiden** uttrycker han öppet sin övertygelse att det bästa vore om hela vår civilisation skulle krossas. Och denna person, så fullständigt sönderfränt av sin egoistiska, självcentrerade, aristokratiska skepticism, ser sig manad att ge råd till det brittiska proletariatet och varna det för våra kommunistiska intriger!

Den brittiska arbetarklassen går in i en epok där den kommer att behöva den allra starkaste tro på sin egen uppgift och styrka. Då behövs inga konstgjorda stimulerande medel som religion eller idealistisk moral. Det krävs och räcker att det brittiska proletariatet inser att situationen i deras land

26 **Scott Nearing** (1883-1983) var en amerikansk forskare och sociolog som avskedades från sin universitetspost pga sitt motstånd mot Första världskriget. Han har skrivit flera böcker, bl a **Poverty and Riches, Education in Soviet Russia**, etc.

27 **John Scott Haldane** (1860-1936) var en skotsk vetenskapsman som genomförde en omfattande forskning om gruvarbetet och industrisjukdomar som orsakades av dålig ventilation.

hänger ihop med situationen i hela världen, att den inser hur ruttna de härskande klasserna är och kastar karriärister, kvacksalvarna och de borgerliga skeptikerna åt sidan, personer som inbillar sig att de är socialister bara därför att de från tid till annan mår illa av stanken från det ruttande borgerliga samhället.

3 maj 1926

Krim, på väg.

PS. Dessa rader skrevs under de dagar då frågan om gruvarbetarnas strejk och generalstrejken hängde på en tunn tråd. För närvarande har det inte tagits något slutgiltigt beslut, åtminstone har vi inte nåtts av några nyheter om det. Men oavsett vilken riktning händelserna tar i Storbritannien under de kommande dagarna och veckorna, så kommer de problem som denna artikel speciellt befattar sig med aldrig att strykas från det brittiska politiska livets dagordning.